

Türkiye’de İlköğretim Sisteminin Geliştirilmesi İçin Gelecek Senaryoları *

Serkan Koşar ¹, Nezahat Güçlü ²

Öz

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de ilköğretimin mevcut durum analizini yaparak, çağ nüfusunun değişimi, gelecekteki sorun alanları, alternatif politika önerileri ve ilköğretimde kalitenin geliştirilmesi sürecinde olası gelecek senaryolarının belirlenmesidir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve olgubilim (fenomenoloji) deseni benimsenmiştir. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi ve buna bağlı olarak maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler nüfus ve kalite boyutlarında incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, gelecekte ilköğretimin niteliğini belirleyecek temel faktörün öğretmen niteliği olacağını göstermiştir. Sonuç olarak, ilköğretimde kalitenin artırılmasına yönelik Türkiye’nin kendi özellik ve koşullarına odaklı özgün bir model tasarlaması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler

İlköğretim
Nüfus
Kalite
Senaryo tekniği

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 15.03.2013
Kabul Tarihi: 22.04.2015
Elektronik Yayın Tarihi: 04.08.2015

DOI: 10.15390/EB.2015.2660

Giriş

Dünyada ve Türkiye’de nüfus, eğitim ve eğitimin geleceğine ilişkin çalışmalar giderek artmakta ve etki alanını genişleterek eğitim politikalarını etkilemektedir (Anderson, 2010; Bengtsson ve Saito, 2003; Châu, 1969, 1990, 2003; Frey, 2009; Friedman, 2009; Gürlesel, 2008; Hodgson, 1983; Hoşgör ve Tansel, 2010; Kavak, 2010; McFalls, 2007; Robinson, 1999). Bu açılardan eğitimin geleceğine yönelik yapılan plan ve politikalar değişen koşullara göre eğitim sürecinin tasarlanmasına katkıda bulunmaktadır (Curle, 1970; Field, Kuczera ve Pont, 2007; Hanushek ve Woessmann, 2010; Milojević, 2005; Saussois, 2006; Yinger ve Borman, 1994).

Dünyada nüfus, eğitim ve eğitimin geleceği ile ilgili olarak okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Erken çocukluk eğitimi ve önemi (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2010), OECD tarafından ortaöğretim kademesine erişim, ekonomik ve sosyal katkıların durumunu tespit etmek için yapılan “Bir Bakışta Eğitim (Education at a Glance)” raporları, “Binyıl Kalkınma Hedefleri” (United Nations [UN], 2003) ve bu hedeflerin dünyada izlenmesi yönünde hazırlanan raporlar (UN, 2011), her yıl temel bir konu üzerine yapılan ve kaliteli bir eğitim için (UNESCO, 2004) öngörülerde bulunan “Herkes İçin Eğitim [Education for All (EFA)]” raporları, eğitimde öncelik ve stratejilerin belirlenmesine yönelik rapor (World Bank, 1995), Türkiye Eğitim Sektörü Çalışması (Dünya Bankası, 2005), Avrupa’da eğitime

* Bu çalışma 2012 yılında Serkan Koşar tarafından, Prof. Dr. Nezahat Güçlü danışmanlığında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne sunulan “Türkiye’de İlköğretim Sisteminin Geliştirilmesi İçin Gelecek Senaryoları” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, skosar@gazi.edu.tr

² Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, nguclu@gazi.edu.tr

ilişkin temel veriler raporu (Eurydice, 2009), Avrupa Komisyonu'nun eğitimde kaliteyi belirlemeye yönelik 16 kalite göstergesi raporu (European Commission, 2000) ve yükseköğretimde 2030 yılına doğru eğilimleri küreselleşme ve demografi boyutlarında (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD], 2009a) ele alan çalışma ve raporlar bunlar arasında sayılabilir.

Eğitim alanında dünya çapındaki gelişmelerden Türkiye'de etkilenmekte ve önemli gelişmelere sahne olmaktadır. Bu gelişimin temel dinamiklerini nüfus projeksiyonları ve eğitimin geleceğine ilişkin tartışmalar oluşturmaktadır. Bu bağlamda, okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Okulöncesi eğitim ve ilköğretimde temel sorunlar ve çözüm önerileri (Özdemir, Bacanlı ve Sözer, 2007), ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş sistemi (Türk Eğitim Derneği [TED], 2010), Türkiye'de yükseköğretim stratejisi raporu (Yükseköğretim Kurulu [YÖK], 2007) ve yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına yönelik açıklamalar (YÖK, 2011), 2050'ye doğru nüfus ve yönetim alanındaki eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerinin yansımaları (Hoşgör ve Tansel, 2010), Türkiye'nin 2025 yılına doğru nüfus ve eğitim alanındaki fırsatlarla ilgili rapor (Gürlesel, 2008), 2050'ye doğru nüfus ve yönetim raporundaki eğitime ilişkin çıkarımlar (Kavak, 2010), Millî Eğitim Bakanlığı stratejik planı (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2009), vizyon 2023 çalışması (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK], 2005), nüfus istatistikleri ve projeksiyonları (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2010), bilgi toplumu istatistikleri (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2011), binyıl kalkınma raporu (DPT, 2010), kalkınma planları (DPT, 2006), nüfus ve sağlık araştırmaları (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması [TNSA], 2008), eğitimde 2023 vizyonuyla ilgili rapor (Tuzcu, 2006), eğitim hakkı ve gelecek perspektifleri raporu (TED, 2008) ve Eğitim Reformu Girişimi tarafından yapılan ve her yıl düzenli yayımlanan "Eğitim İzleme Raporları" bu çalışmalar arasında sayılabilir.

Eğitimde niteliğin değerlendirilebilmesi ve geleceğe yönelik adımların atılması bazı faktörlere bağlıdır. Bunlardan bazıları nüfus, eğitimin niteliği ve eğitimde kalite kavramlarıdır. Hoşgör ve Tansel'e (2010) göre, geleceğe yönelik olarak nüfus dinamiklerini bilebilmek, öncelikle nüfusun ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik planlamalara bağlıdır. Günümüzden geleceğe doğru adımların atılabilmesi, sağlıklı nüfus projeksiyonlarıyla mümkün hale gelebilecektir. Kamu sektörünün, nüfus ve kalkınma konularında politikalar oluşturulmasında ve var olan sorunların giderilmesinde durum tespitini yeterince yapması ve nedenselliği de içeren analizlere gereksinim duyarak, uygun izleme ve değerlendirme tekniklerinin kullanılması da önem taşımaktadır (Ergöçmen, 2005). Bu açılardan nüfus konusu hem dünya hem de Türkiye ölçeğinde değerlendirildiğinde çok önemli bir konudur. Nüfus göstergelerini doğru yorumlamak, geçmiş ve gelecek arasındaki olası değişimleri göz önünde bulundurarak alınacak kararları ülke çıkarları doğrultusunda yorumlamak gerekmektedir. İnsani Gelişim Raporu verilerine göre; Türkiye İnsani Gelişmişlik Endeksi'nde 92. sırada yer almakta, örgün eğitimde kalması beklenen ortalama tahmini süre 11.8 yıl, ortalama eğitim süresi ise 6.5 yıldır (United Nations Development Programme [UNDP], 2011). 2050 yılı Türkiye'sinin sağlıklı ve eğitilmiş bir ülke olabilmesi mümkündür, bunun için bugünden başlayarak planlar yapılmalı ve planlara yönelik uygulamalar yöneticiler tarafından takip edilmelidir (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği [TÜSİAD], 2011).

Eğitim kalitesini değerlendirmek amacıyla, farklı göstergeler herhangi bir eğitim sisteminin farklı yönleri hakkında bilgi verebilmektedir. Eğitimde kalite göstergeleri okul veya sistem düzeyinde; *giriş*, *süreç* ve *sonuç* şeklinde temel yönlerini tanımlamak için kullanılabilir. Göstergelerin doğası gereği, eğitim standardının tanımı iki düzeyde yapılabilir. Birincisi, eğitim standardı bir eğitim hedefinin ne ölçüde başarıldığını ifade eder; diğeri ise, eğitim standardı eğitimde kalite göstergelerinin ne kadar genişletildiğine işaret etmektedir (Cheng, 1997). Bazı önemli farklılıklar olmasına rağmen sınıflandırmada hâkim olan göstergeler bulunmaktadır. Giriş, erişim, çıkış ve sonuç göstergeleri bu sınıflamalardan bir tanesidir. *Giriş göstergeleri*, öğretmen sayısı, okul binaları, öğretim materyallerinin temini, eğitim harcamalarının seviyesi ve maliyetini; *erişim göstergeleri*, okul imkânlarına coğrafi uzaklık, öğrencilerin ailevi ve kültürel geçmişleri, doğrudan eğitim maliyetlerini içermektedir. *Çıktı* (hedeflerin ne ölçüde başarıldığını ölçmeye çalışır) ve *sonuç göstergeleri* (eğitim politikaları ve programların etkisine odaklanır) hedeflerle ilgili olmalıdır; ancak ikisi arasında hedeflerle ilgili olarak

farklılık olabilmektedir (Vos, 1996). Eğitimin kalitesinin ne olduğu ve kalitenin geliştirilmesi sık sık açıklanmadan bırakılan durumlardır. Bağlam içinde değerlendirildiğinde eğitim kalitesi, *girdi* (öğretmen sayısı, öğretmen yetiştirilmesinin miktarı ve ders kitaplarının sayısı), *süreç* (doğrudan öğretim zamanı, aktif öğrenme zamanı), *çıktı* (test puanları, mezuniyet oranları) ve *sonuç* (sonraki istihdam durumları) şeklinde değerlendirilebilmektedir (Chapman ve Adams, 2002).

Eğitimde kaliteyle ilgili olarak çeşitli sınıflamalar bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun (2000) kalite göstergeleri; *kazanımlar* (matematik, okuma, fen bilimleri, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımı, yabancı dil, öğrenmeyi öğrenme, yurttaşlık), *başarı ve geçiş* (okulu terk etme oranları, ortaöğretimin tamamlanması oranları, yükseköğretime geçiş oranları), *eğitimin izlenmesi* (eğitimin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi, ailelerin katılımı) ve *kaynaklar ve yapılar* (öğretmenlerin eğitimi ve yetiştirilmesi, okulöncesi eğitime katılım, öğrenci başına düşen bilgisayar sayısı, öğrenci başına eğitim bütçesi) şeklinde sınıflanmaktadır. UNESCO'nun (2004) ise; *girdiler* (öğretme ve öğrenme materyalleri, kullanılabilir derslik, kütüphane, okul tesisleri ve diğer alt yapılar, insan kaynakları, okul yönetimi, liderlik, güvenli bir okul ortamı ve toplumun katılımı), *öğretme ve öğrenme süreci* (öğrenme süresi, müfredatın etkisi, öğretim yöntemleri, öğrenci izleme ve değerlendirme yöntemleri ve sınıf yönetimi stratejileri) ve *çıktılar* (değer, tutum ve davranış değişiklikleri, toplumsal faydalar ve yaşam becerileri) şeklindedir. Bu çalışmada iki sınıflandırmadan araştırmanın amacına göre: Avrupa Komisyonu sınıflandırmasından; *kazanımlar* alanında (akademik başarı -matematik, okuma, fen bilimleri-), *başarı ve geçiş* (okulu terk etme oranları), *eğitimin izlenmesi* alanından (eğitimin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi, ailelerin katılımı), *kaynaklar ve yapılar* alanından (öğrenci başına düşen bilgisayar sayısı ve öğrenci başına eğitim bütçesi) alan ve göstergeleri seçilmiştir. UNESCO'nun sınıflandırmasında; *girdiler* alanından (fiziki yapı-tesis ve donanım, okul yönetimi ve insan kaynakları), *öğretme ve öğrenme süreci* alanından (öğrenme süresi, öğrenci izleme ve değerlendirme yöntemleri), *çıktılar* alanından (değer, tutum ve davranış değişikliği, toplumsal faydalar ve yaşam becerileri) alan ve göstergeleri seçilerek kalite göstergesi sınıflandırması tekrar uyarlanmıştır. Sistem yaklaşımı içinde değerlendirildiğinde; girdi, süreç, çıktı boyutlarına geri bildirim de eklenmesinin durumun bütününe görebilmek açısından daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Geri bildirim kısmında değerlendirilecek olan kavramlar ise eğitim politikalarının etkisi ve uygulanabilirliği, muhtemel politika alternatifleri bu kısımda değerlendirilebilecek argümanlar olabilir.

Eğitimin Geleceği ve Senaryo Analizi

Geleceği tahmin yöntemleri arasında; medya tabanlı yöntemler (anahtar kelime analizi), röportaj tabanlı yöntemler (kamuoyu yoklamaları), zaman tabanlı yöntemler (zaman serisi analizi), sezgisel yöntemler (paradokslar), aktör-odaklı yöntemler (aktör analizi), sonuç-odaklı yöntemler (sorun yönetimi) gibi yöntemleri saymak mümkündür (Lindgren ve Bandhold, 2003). Bir başka açıdan değerlendirildiğinde geleceği tahmin yöntemleri genel olarak nicel ve nitel yöntemler olarak ikiye ayrılabilir. Nicel yöntemler nedensellik ilişkisine dayanan ve zaman seri analizleri olmak üzere ikiye ayrılır. Nedensellik ilişkisine dayanan tahmin teknikleri regresyon analizi ve ekonometrik modellerdir. Zaman seri analizlerinde ise transfer fonksiyonları ve vektör otoregresif modeller en yaygın kullanılan modellerdir. İster nedensellik isterse de zaman serisi temelli modellerde temel varsayım geçmişteki ilişkilerin gelecekte değişmeyeceği varsayımdır. Yakın bir gelecek için bu varsayımlar doğru olsa bile uzun vadede doğrulukları azalmaktadır. Bu nedenle nicel yöntemlerin tahmin güçleri azalmaktadır (Ülengin ve Ülengin, 1997). Nitel tahmin yöntemleri ise delphi tekniği, uzman görüşü, senaryo analizi ve sezgisel yaklaşımları içermektedir (Anderson, Sweeney, Williams, Camm ve Martin, 2009).

Senaryo tekniği, uzun vadeli planlama yöntemlerinden memnun olmayan özel sektörün büyük işletmeleri tarafından geliştirilmiştir. Bu büyük işletmeler, çok sayıda varsayım ve önsezilerden iç görüleri ortaya çıkarma anlayışını içeren daha esnek ve daha az nicel bir yaklaşım aramışlardır. Bu büyük işletmeler, uzun vadeyi "olası" ve "arzu edilen gelecek" olarak ele almak istemişlerdir; yani bu büyük işletmeler kendi yararlarını artırmak amacıyla uzun vadeyi bu şekilde ifade etmişlerdir (Saussois, 2006). Kısa dönemli gelecek tahminleri matematiksel ve istatistiksel modellere dayanırken, uzun dönemli gelecek tahminleri uzmanlara dayanmaktadır (Ülengin ve Ülengin, 1997). Senaryolar

geleceği tahmin etmek demek değildir. Onlar geçmiş, içinde bulunulan zaman ve gelecekteki gelişmeler için farklı bakış açılarını yansıtan geleceğe ilişkin alternatif varsayımlar olarak hizmet verebilen kavramlar olarak kullanılmaktadır. Senaryolar bütüncül bakış açısı sağlaması sebebiyle yararlı bir yoldur. Günlük rutinlerin dışına çıkmak ve soruları yanıtlamak için politika yapıcılara yardım etmektedirler (OECD, 2009b). Bazı problemler kısa vadede, parasal kaynaklarla ve daha fazla insan kaynağı ile çözülebilmektedir. Senaryo planlayıcıları ise, stratejik düzeyde uzun vadeli düşünme gerektiren, daha büyük yapısal ve sistematik sorunlarla ilgilenmektedir (Harris, 2006). Bu sayede yapılan projeksiyonlar bilgiye dayanan vizyonlar oluşturmayı kolaylaştırmaktadır (UNDP, 2008). Türkiye’de eğitim sisteminin geliştirilmesi ve niteliğinin artırılması önemli bir konudur. Bu sebeple ilköğretimde kalitenin geliştirilmesi ulusal ve uluslararası eğitim belgeleri, nüfus ve kalite boyutlarında ele alınarak geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunulmuştur. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar nitelikli, ulusal ve evrensel standartlarda bir eğitim sağlanmaya yardımcı olacaktır.

Dünya ve Türkiye ölçeğindeki araştırmalara bakıldığında yapılan araştırma ve hazırlanan raporların; mevcut durumu betimleme, kısa vadeli eğilimler, bölgesel veya küresel düzeyde yapılan genel değerlendirmeler olduğu görülmektedir. Özellikle Türkiye’de yapılan araştırma ve raporlar incelendiğinde, geleceğe yönelik olarak yapılan çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu açılardan değerlendirildiğinde bu çalışmanın ayrıntılı olarak ilköğretim düzeyini ele alması ve geleceğe yönelik çıkarımlarıyla alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Amaç

Eğitim sisteminde kilit rolü olan ilköğretim sistemi sorunlarının ve olası politikaların değerlendirilmesi ve geleceğe yönelik olası senaryoların oluşturulması önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Bu araştırmanın amacı Türkiye’de ilköğretimin mevcut durum analizini yaparak, çağ nüfusunun değişimi, gelecekteki sorun alanları, alternatif politika önerileri ve ilköğretimde kalitenin geliştirilmesi sürecinde olası gelecek senaryolarının belirlenmesidir. Araştırmada ilköğretim düzeyinde çağ nüfusunun değişim sürecine ilişkin çıkarımlarda bulunulmaktadır. İlköğretimde eğitimin kalitesi bağlamında önemli sorun alanlarının, mevcut durum analizinin ve alternatif politikaların belirlenmesi de araştırmanın amaçları arasındadır. Araştırmada son olarak, ilköğretimde eğitim kalitesinin geliştirilmesi için olası senaryolar üzerinde durulmuştur. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’de 2023-2050 döneminde ilköğretim çağ nüfusunda ne gibi değişimler olacaktır?
2. İlköğretimde eğitimin kalitesi açısından temel sorun alanları ve mevcut durum nedir?
3. İlköğretimde kalitenin geliştirilmesi için politika alternatifleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve verilerin analiz süreci açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Türkiye’de ilköğretimin geliştirilmesi için gelecek senaryolarının oluşturulmasını amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir süreç izlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda, araştırmanın doğası gereği bir olguyu kendi gerçekliği içinde derinlemesine incelemek amaçlandığından nitel araştırma yönteminin daha uygun olduğu düşünülmektedir. Araştırmada olgubilim (fenomenoloji) deseni benimsenmiştir. Olgubilim deseni farkında olunan ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa yeterince sahip olunmayan olgulara odaklanmakta (Yıldırım ve Şimşek, 2006) ve olgubilim bakış açısı nitel araştırma anlayışının merkezinde yer almaktadır (Mayring, 2000; Taylor ve Bogdan, 1984).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi ve buna bağlı olarak maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak sağlamaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme tekniğindeki amaç, göreceli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme ele alınan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini en üst seviyede yansıtmaktır. Ölçüt örnekleme tekniğindeki amaç ise, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Amaçlı örneklemede araştırmacı kimlerin çalışma grubuna seçileceği konusunda kendi yargısını kullanmakta ve araştırmacının amacına en uygun olan çalışma grubunu belirlemektedir (Balci, 2007). Bu açılarından ele alındığında, çalışma grubunu Millî Eğitim Bakanlığı üst düzey yöneticileri ve geçmiş yıllarda İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış yöneticiler oluşturmaktadır. Araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı'ndan 11 kişi (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı ve iki yardımcısı, bir müsteşar yardımcısı, Temel Eğitim Genel Müdürü ve altı grup başkanı) ve geçmiş yıllarda İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış 4 kişi olmak üzere toplamda 15 kişi örnekleme olarak belirlenmiştir. Bakanlar Kurulunun 25/8/2011-2011/652 sayılı kararı ve 14.09.2011/28054 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan *Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname* ile Millî Eğitim Bakanlığının yapısı değiştirilmiştir (Resmî Gazete, 2011). Bu sebeple verilerin toplandığı zaman Millî Eğitim Bakanlığının çalışmaya katılan katılımcılar, göreve yeni atanmalarından görev süreleri bir ay ile altı ay arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış formları görüşülen kişiye kendini ifade etme imkânı sağlamaktadır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Görüşme formu oluşturulurken öncelikle araştırmacının amaçları doğrultusunda yerli ve yabancı literatür ayrıntılı olarak taranmış ve konuya ilişkin maddeler belirlenmiştir. Formun hazırlanma sürecinde; (a) ilgili literatür taranmış, çalışma grubuna girmeyen alanda otorite eğitimci ve akademisyenler ile görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerden elde edilen bilgilere dayalı olarak soru havuzu (12 soru) oluşturulmuş, (b) 12 sorudan oluşan görüşme formu eğitim bilimleri alan uzmanları ve ölçme değerlendirme uzmanlarının görüşlerine sunulmuş, (c) hazırlanan 12 soru eğitim bilimleri alan uzmanları (dört kişi) ve ölçme değerlendirme uzmanlarının (iki kişi) görüşleri doğrultusunda dokuz soruya düşürülmüş, (d) sorular anlam ve anlaşılabilirlik açılarından Türkçe dil uzmanları tarafından okunmuş ve gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formu geliştirilmiş, (e) dokuz soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu hakkında, çalışma grubuna dâhil olmayan Millî Eğitim Bakanlığı üst düzey yöneticilerinin (iki kişi) ve geçmiş yıllarda İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış yöneticinin (bir kişi) görüşleri alınarak kapsam ve biçim açısından yeterli olup olmadığının kontrol edilmesi sağlanmış ve (f) bu kontrolden sonra istenilen düzeyde çalışmayan ya da benzer özellikleri ölçen bir sorunun iptal edilmesine karar verilerek sekiz sorudan oluşan görüşme formuna son hali verilmiştir. Son hali verilen görüşme formunda ana soruların yanında, sorunun anlaşılmasında ya da yanlış anlaşıldığı durumlarda, gerektiğinde kullanılmak üzere katılımcıların fikirlerini daha iyi organize edebilmeleri amacıyla sonda tipi (toplam dört soruda) ve alternatif (toplam bir soruda) sorularda kullanılmıştır. Söz konusu sorulara bulgular kısmında "katılımcılara ... temel sorusu/sorusu yöneltilmiştir" şeklinde yer verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Olgubilim araştırmalarında veri kaynakları araştırmacının odaklandığı olguyu yaşayan veya bu olguyu yansıtabilecek birey veya gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Fraenkel ve Wallen, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Olgulara ilişkin yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmak için görüşmeler yapılır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Görüşme, nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama tekniğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Görüşme, nitel araştırmaların ayırt edici önemli bir özelliğidir ve katılımcıların bakış açılarını belirleyebilmek için gereklidir (Rossman ve Rallis, 2003). Görüşme yoluyla

deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyen unsurlar anlaşılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmanın verilerinin toplanması amacıyla yapılan görüşmeler 2012 yılı Ocak ve Şubat aylarını kapsayacak şekilde 25 günde tamamlanmıştır (30 Ocak 2012 – 23 Şubat 2012). Verilerin toplanması amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama aracı kullanılarak, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan 11 kişi ve geçmiş yıllarda İlköğretim Genel Müdürlüğü yapmış 4 kişi olmak üzere toplam 15 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde katılımcılara e-posta ve/veya telefon yoluyla konu ana hatlarıyla açıklanarak randevu talebinde bulunulmuştur. Katılımcılarla karşılıklı olarak uygun tarih ve saatte görüş birliğine varılarak görüşmeler katılımcıların makamlarında yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Görüşme süresince katılımcılara hiçbir yönlendirme veya etkileme yapılmamış, katılımcıların düşüncelerini rahat ifade edebilecekleri bir ortam sağlanmıştır. Görüşmelerde araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formunun yanı sıra veri kaybını önlemek açısından ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Ses kayıt cihazının kullanılması için katılımcılara bu kaydın sadece araştırmacı tarafından kullanılacağı taahhüdünde bulunulmuş, katılımcıların onayı alınmış ve karşılıklı olarak *Görüşme Sözleşme Formu* imzalanmıştır. Görüşme süresince ses kayıt cihazı katılımcının görebileceği bir yere konulmuş ve kayıt başlatılmış, kaydın başarılı bir şekilde gerçekleşmesi sağlanmış ve görüşme sonunda yine katılımcıların görebilecekleri bir şekilde ses kayıt cihazı kapatılmıştır. Katılımcılardan ikisi ses kayıt cihazının kullanılmasını kabul etmediği için bunlarla yapılan görüşmelerde soruların cevapları araştırmacı tarafından not alınarak veri toplama yoluna gidilmiştir.

Verilerin Analizi

Ses kayıt cihazı tarafından kaydedilen görüşmeler ses dosyası olarak bilgisayara aktarılmış ve daha sonra araştırmacı tarafından deşifreleri yapılmıştır. Ses dosyası olarak bilgisayara aktarılan görüşme süreci araştırmacı tarafından dinlenerek olduğu şekliyle yazıya dönüştürülmüştür. Böylece görüşmelere ilişkin hem ses kayıt dosyası hem de bunların deşifresi olan elektronik ortamda (word belgesi) metin dosyası elde edilmiş ve 15 katılımcıya ait yaklaşık 80 sayfalık veri setine ulaşılmıştır. Deşifrelerin doğru ve eksiksiz olması için ses kayıtları dinlenirken yazılı belge üzerinden görüşme süreci izlenmiş ve eksikliklerin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Metin dosyalarının doğru ve eksiksiz olması konusunda gerekli önlemler alındıktan sonra araştırma etiğine uygun olarak çalışma kapsamında, görüşme yapılan katılımcılara metin dosyaları e-posta yolu ile gönderilmiştir. Gönderilen dosyaların katılımcılara ulaştığı teyit edilmiş, kendilerinden görüşme deşifresini dikkatlice okumaları ve gerekli gördükleri kısmi değişiklikleri farklı bir renk ile yapmaları ve düzeltilmiş metin dosyalarını araştırmacıya tekrar göndermeleri istenmiştir. Katılımcılardan dönen metinler ile araştırmacının oluşturduğu önceki metinler karşılaştırılmış ve gerekli düzeltmeler yapılarak metinlere son hali verilmiştir. Bu karşılaştırma sonucunda, katılımcıların metin dosyalarını anlam bütünlüğünü bozmayacak biçimde yazım ve imla kurallarına göre düzenlemeye çalıştıkları gözlenmiştir. Bu süreçlerin sonunda elde edilen metinler araştırmacı tarafından araştırmanın amacı kapsamında korunmuş ve analiz edilmiştir.

Görüşme sürecinde elde edilen yazılı dokümanın çözümlenmesinde ilgili literatür dikkate alınarak okunmuştur. Katılımcıların sorulara verdikleri uzun cevaplar, cevabın ana fikrini etkilemeden orijinal ifadeler korunarak araştırmacı tarafından kısaltılmıştır. Gizliliği sağlamak açısından katılımcılar *Üst Düzey Yönetici (ÜDY)* kısaltması yapılarak belirtilmiş ve her bir katılımcıya numara verilmiştir. Verilerin analizinde, nitel araştırma veri analizi tekniği olarak betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel çözümlemede katılımcı görüşleri önceden belirlenen temalar bağlamında doğrudan aktarılmıştır. İçerik analizinde ise araştırmanın amacı ve alt amaçları bağlamında görüşme metinlerinin içindeki kavram ve kavram setleri belirlenmiş, bunlardan anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde kodlar oluşturulmuştur.

Nitel araştırmaların değerlendirilmesinde kullanılan en önemli ölçüt araştırmada elde edilen verilerin, verilerin analizinin ve sonuçların inanılır ve güvenilir olmasıdır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Bu amaçla araştırmada Yıldırım ve Şimşek'in (2006) belirttiği geçerlik ve güvenilirliği sağlamak açısından gerekli stratejiler dikkate alınmıştır. Örneğin, çalışmanın geçerliğini artırmak amacıyla kullanılan stratejilerden biri uzun süreli etkileşimdir. Yıldırım ve Şimşek (2006), görüşme sırasında görüşülen kişinin genel olarak görüşmenin ilk aşamalarında araştırmacının daha fazla etkisinde kaldığını ifade etmekte, görüşme süresi ilerledikçe oluşan güven ortamı ile birlikte katılımcıdan daha sağlıklı veriler elde edilebileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda, katılımcılarla yapılan görüşmelerin süresi imkânlar dâhilinde uzun tutularak araştırmacının geçerliği artırılmak istenmiştir. Araştırmanın geçerliğini artırmak amacıyla yapılan bir başka uygulama ise daha önce ifade edilen katılımcı teyidine başvurulmuş olmasıdır. Ayrıca, katılımcıların belirlenmesinde kullanılan maksimum çeşitlilik tekniğinin de farklı ve özgün durumların ortaya konması açısından çalışmanın geçerliğine katkıda bulunduğu belirtilebilir.

Nitel veri analizinin ardından katılımcılardan elde edilen görüşler ile ilgili literatür dikkate alınarak geleceğe ilişkin senaryolar oluşturulmuştur. Söz konusu senaryolar ile ilköğretim sisteminin geliştirilmesi sürecindeki senaryo alanları belirlenmiş, mevcut yapı daha anlaşılır hale getirilmiş, politika önerileri ile alternatif çözüm önerileri getirilmiş ve olası senaryolar ile de geleceğe ilişkin çeşitli senaryolar üretilmiştir (Ek 1). Senaryo analizi geleceğin basit bir şekilde tahmin edilmesi süreci değildir. Bunun yerine oluşturulan senaryolara geleceğe ilişkin alternatif varsayımlar gözüyle bakmak daha doğru olabilir (OECD, 2009b). Buradan hareketle senaryo analizinin, esnek ama uzun dönemli planlar yapmakta kullanılan stratejik bir araç olduğu söylenebilir (JICSInfoNet, 2009). Turan ve Şişman (2000) ise senaryoların gelişmiş ülkelerde eğitim sistemleri üzerine sürekli olarak üretilen bir yaklaşım olduğunu ifade etmektedir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularının analize dayalı olarak elde edilen bulgular araştırma sonuçlarıyla ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Nüfusa İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşlerine göre nüfusa ilişkin ortaya çıkan temalar ve kodlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Nüfusa İlişkin Bulgular

Temalar	Kod	n
Çağ Nüfusundaki Değişimler	Nicelik	
	Artar	4
	Azalı	6
	Nitelik	
	Artar	8
	Azalı	1
Nüfustaki Değişimlerin Olası Sonuçları	Fırsat	8
	Sorun	5
	Fırsat-Sorun	8
Nüfusun Eğitim ve Toplumsal Kalkınma Üzerindeki Etkisi	Optimum nüfus	6
	Yetişmiş insan gücü	4
	Ekonomik gelişme	3
	Sürekli ve hizmet içi eğitim	1
	Toplumsallaşma	1

Türkiye’de 2023-2050 Döneminde İlköğretim Çağ Nüfusundaki Değişimlere İlişkin Bulgular

Çalışma grubundaki katılımcılara “Türkiye’de 2023-2050 döneminde ilköğretim çağ nüfusunda ne gibi değişimlerin olacağını düşünüyorsunuz?” temel sorusu (a) Nicelik ve (b) Nitelik olmak üzere sonda maddeleri ile yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir. İlköğretim çağ nüfusunda ne gibi değişimlerin olabileceğinin yoklandığı ilk soru iki boyutu olan bir özellik göstermektedir. Bunlardan ilki nüfusun niceliği diğeri ise niteliği ile ilişkilidir. Çağ nüfusunun niceliği konusunda katılımcıların cevapları incelendiğinde katılımcıların üçü dışında tümü çağ nüfusunun azalacağı yönünde görüş bildirmektedirler. Katılımcıların biri dışında tümünün ($n = 14$) nüfusun bir artış ya da azalma göstereceği gibi iki seçenektan birini tercih eder nitelikte cevaplar ürettiği gözlenmiştir. Yalnızca ÜDY₁ nüfus eğilimlerinin önümüzdeki süreçte önce bir durağanlaşma sürecine gireceğini vurgulamıştır. Katılımcılardan ÜDY₁ ilerleyen yıllarda nüfus artışında önce bir durağanlaşma ardından da bir azalma beklediğini ifade ederken; ÜDY₄, ÜDY₅ ve ÜDY₇ çağ nüfusunun önümüzdeki 10-15 yıllık dönem için artacağını ifade etmektedirler. Nüfusun bir artış eğilimine girebileceğini ifade eden katılımcıların bu görüşlerini Başbakan’ın sık dile getirdiği üç çocuk beklentisine bağladıkları gözlenmektedir. Literatürde ifade edilen projeksiyonların tersine katılımcılardan ÜDY₄’ün “Ama yani başbakanımızın bu 3 çocuk şeyinin tutması ve ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel anlamda elde ettiği şuan kadar gelişmelerin devam etmesiyle bu nicel azalma beklediği oranda gerçekleşmeyebilir.” ifadesi önemli bir ayrıntının dikkate alınması gerektiğini hatırlatır niteliktedir. İlgili projeksiyonlar yapılırken ülke liderinin söylem ve demeçleri projeksiyonlara ne derece yansımaktadır. Bu konuda alan yazında bir bulguya rastlanmamaktadır.

Türkiye’de 2023-2050 Döneminde İlköğretim Çağ Nüfusundaki Değişimlerin Olası Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Çalışma grubunda bulunanlara “Söz konusu bu değişimlerin olası sonuçları neler olabilir?” temel sorusu (a) Fırsatlar ve (b) Sorunlar olmak üzere sonda maddeleri ile yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir. İlköğretim çağ nüfusundaki değişimlerin olası sonuçlarının neler olabileceğinin yoklandığı soru iki boyutu olan bir özellik göstermektedir. Bunlardan ilki nüfus değişiminin fırsatları diğeri ise sorunları ile ilişkilidir. Çağ nüfusundaki değişimlere ilişkin katılımcıların görüşleri incelendiğinde bazı katılımcılar bu değişimleri fırsat ($n = 8$), bazı katılımcılar ise bir sorun ($n = 6$) olarak gördükleri yönünde görüş bildirmişlerdir. Bazı katılımcılar ($n = 8$) ise söz konusu değişimlerin bir fırsat olduğunu, ancak süreç iyi yönetilemediği takdirde bunun bir sorun olarak sonuçlanacağını belirtmektedirler. Yalnızca ÜDY₇ söz konusu bu değişimlere ilişkin kararsız bir görüş bildirmiştir. Diğer katılımcıların aksine ÜDY₇’nin “Nüfus yapısı az da olsa çokta olsa önemli olan insanlara ulaşmak. Azdır ulaşamazsınız yine problem olur. Çoğtur ulaşırsanız sonuçta o insanlara bilgiyi sunmuş olursunuz. Önemli olan burada insanlara öğrencilere ulaşabilmektir.” ifadesi nüfustaki artma ya da azalmanın fırsat veya sorun olarak değerlendirilmesinden ziyade eğitimde erişimin önemine vurgu yapmıştır.

Nüfusun Eğitim ve Toplumsal Kalkınma Üzerindeki Etkisine İlişkin Bulgular

Katılımcılara “Nüfusun eğitim ve toplumsal kalkınma üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir. Bir ülkede nüfusun eğitim ve toplumsal kalkınmaya olan etkisinin belirlenmeye çalışıldığı soruda katılımcılar nüfus olgusunun eğitim ve toplumsal kalkınma üzerindeki etkileri arasında; optimum nüfusun önemini, yetişmiş insan gücünü ve ekonomik gelişmeyi belirtmiştir. Katılımcıların önemli bir bölümü eğitim açısından optimum nüfusun önemine dikkat çekmekte ($n = 6$), yetişmiş insan gücünün öneminden bahsetmekte ($n = 4$) ve ekonomik gelişmenin ($n = 3$) eğitim ve kalkınmaya etkisine değinmektedir. Yalnızca ÜDY₃ sürekli ve hizmet içi eğitimden, ÜDY₈ toplumsallaşma kavramından söz etmektedir.

Katılımcıların nüfusun eğitim ve toplumsal kalkınma üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri birkaç başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklardan biri optimum bir nüfusun önemine dikkat çekmektedir. ÜDY₇’nin “Nüfus bizim açımızdan çok ciddi bir güç olur. Ama o insanları eğitemezsek o insanlara dünyanın gerektirdiği bilgileri veremezsek o da bizim çok büyük bir zafiyetimiz olur. Önemli olan insana

ulaşabilmek eğitebilmektir.”, ÜDY₉’un “Denge çok önemlidir, nüfusun azalmaması gerekiyor, ama yetemeyeceğimiz kadar da çoğalmaması gerekiyor.”, ÜDY₁₀’un “Nüfusun üçte biri eğitim-öğretim faaliyetlerine angaje olmuş bir nüfus içerisinde de eğitimle alakalı kaygılar ister istemez ortaya çıkıyor. Nüfusun yapısı ya da nüfusun çokluğunun eğitsel sürece etkisini net olarak görmüş oluyoruz.”, ÜDY₁₁’in “Nüfus arttıkça eğitim sorunları da doğrusal oranda artacaktır, ama siz bunlarla nasıl baş edeceksiniz sorusunun cevabını aramak gerekecek.”, ÜDY₁₃’ün “Ülkenin milli geliri gayri safi milli hâsılası kişi başına bölünüp hesaplanıyor. Nüfusumuz az olursa bu oran artar. Eğitimdeki nitelik artar.” ve ÜDY₁₅’in “Nüfusun fazla olması özellikle eğitim alanında yapılacak çalışmalarda doğal olarak bazı sorunları beraberinde getiriyor, örneğin fiziki ortam.” şeklindeki görüşleri incelendiğinde çağ nüfusunun genç olmasının bir fırsat olması vurgulanmakta, ancak bu nüfusun gerekli şekilde eğitilemediği ve yeterli düzeyde eğitime erişim imkânlarından faydalanamadığı takdirde sorun olabileceğini vurgulamaktadır.

İlköğretimde Kalitenin Geliştirilme Sürecindeki Temel Sorun Alanlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşlerine göre kaliteye ilişkin ortaya çıkan temalar ve kodlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Kalitenin Geliştirilmesine İlişkin Bulgular

Temalar	Kodlar	n
Girdi	Fiziki kapasite	11
	İnsan kaynakları	13
	Öğrenci başına harcama ve bilgisayar sayısı	10
Süreç	Öğrenme süresi	10
	Öğrenci izleme ve değerlendirme yöntemleri	10
	Eğitimin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi (eğitim sisteminin etkililiği)	5
	Ailelerin katılımı	9
Çıktı	Akademik başarı ve sınavlar	11
	Okul terki sorunu	11
	Değer, tutum ve davranış değişikliği, toplumsal fayda ve yaşam becerileri	8

Girdi Boyutu

a. Fiziki Kapasite

Katılımcılar kalitenin geliştirilme sürecinde temel sorun alanlarından birini fiziki kapasite olarak belirtmişlerdir. Eğitim alt yapısının yetersizliği ve fiziksel şartlardaki eksiklikler ($n = 5$), fiziki kapasitenin yetersizliği ($n = 4$), kapasite konusundaki planlama eksikliği ($n = 3$) ve kalabalık sınıflar kadar kalabalık okul sorunu ($n = 2$) fiziki kapasitede vurgulanan noktalar olmuştur. ÜDY₁₀ fiziki kapasite ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiye dikkat çekmekte, ÜDY₇ ise fiziki kapasitede bir sorun olmadığını, yeni yapılan okul ve dersliklerle bu sorunun ortadan kalktığını belirtmektedir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir.

b. İnsan Kaynakları

Katılımcılar kalitenin geliştirilme sürecinde temel sorun alanlarından biri olarak insan kaynağını, özelden ise öğretmen niteliğini belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu öğretmen niteliğini, öğretmenlerin geliştirilmesini, öğretmen yeterliğinin iyileştirilmesini ($n = 13$) kalitenin geliştirilmesi açısından insan kaynakları boyutunda önemli görmektedir. Öğretmenlerin sürekli gelişimi açısından hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerin önemli olduğu düşünülmekte, aynı zamanda MEB ile üniversitelerin işbirliği ($n = 2$) içinde öğretmenlerin yetiştirilmesi için eşgüdüm halinde çalışmasına vurgu yapılmaktadır. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir.

c. Öğrenci Başına Harcama ve Bilgisayar Sayısı

Öğrenci başına eğitim harcaması veya bilgisayar sayısı katılımcıların görüşlerine göre kalitenin geliştirilmesi sürecinde önemli olarak görülmüştür. Öğrenci başına harcamanın yetersiz olduğu ve artırılması gerektiği ($n = 5$), yapılan harcamalar yeterli ama paraların nereye harcandığının önemli ($n = 3$), hem donanımsal hem de teknolojik alt yapı geliştirilmesine rağmen hala eksikliklerin olduğu ($n = 7$)

vurgulanan noktalar arasında görülmektedir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir.

Süreç Boyutu

Çalışma grubunda bulunanlara *“İlköğretimde kalitenin geliştirilme sürecinde temel sorun alanları nelerdir?”* temel sorusu süreç boyutuna ait olan (a) *Öğrenme süresi*, (b) *Öğrenci izleme ve değerlendirme yöntemleri*, (c) *Eğitimin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi (eğitim sisteminin etkililiği)* ve (d) *Ailelerin katılımı* olmak üzere sonda maddeleri ile yöneltilmiştir.

a. Öğrenme Süresi

Katılımcılar öğrenme süresini kalitenin geliştirilmesi sürecinde temel sorun alanlarında biri olarak belirtmişlerdir. Türkiye’de öğrenme süresinin 12 yıla çıkarılması katılımcıların çoğunluğu tarafından önerilmekte ($n = 7$) ve yasal bir zorunluluk olmayan ortaöğretim kademesi de sürece dâhil edildiğinde öğrenme süresinin yeterli olduğu düşünülmekte ($n = 2$) ve öğrenme süresine vurgu yapılmaktadır. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir. Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye’deki öğrenme süresinin az olmasından bahsedilmektedir. Bu görüşü ÜDY₂ *“Şu anda Türkiye’nin ortalama eğitim süresi 5-6 yıl civarında.”* ve ÜDY₆ *“Türkiye’de nüfusun genelinde ortalama okullaşma yılı 6.5 yıl yani toplum olarak orta 2’den terkiz.”* ifadeleri ile mevcut sekiz yıllık eğitimi bile tam anlamıyla başaramadığımızı vurgulamaktadırlar.

b. Öğrenci İzleme ve Değerlendirme Yöntemleri

Katılımcılar öğrenci izleme ve değerlendirme yöntemlerini kalitenin geliştirilmesi sürecinde temel sorun alanlarında biri olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Sistemin ana unsurlarından biri olan öğrenci ve ondaki gelişmeleri görebilmek iyi çalışan izleme değerlendirme yöntemlerini gerektirmektedir. Ancak araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğu öğrencileri izleme ve değerlendirme yöntemlerinin eksikliğinden veya etkili olmadığına ($n = 8$), e-okul üzerinden etkin bir izleme ve değerlendirme yapılabildiğine ($n = 1$) ve izleme değerlendirmenin daha sonraki yıllara aktarılamadığına ($n = 1$) vurgu yapmıştır. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir.

Katılımcılar eğitim sistemi içince öğrenci izleme ve değerlendirme yöntemlerinin ya eksik ya da etkili bir şekilde yapılamadığından söz etmişlerdir. ÜDY₁ *“Türkiye’de mevcut eğitim sistemi, eğitimde kalitenin geliştirilmesi için gerekli temel göstergeleri sağlayacak bir izleme ve değerlendirme sisteminden yoksundur. Öğrenci başarısının sistematik olarak izlenmesini sağlayacak bir ölçme ve değerlendirme sistemi henüz oluşturulamamıştır. Okullar temelinde müfredata dayalı başarı farklılıklarını ortaya koyan, politika geliştirme ve önlemler almayı olanaklı kılacak nitelikte veriler bulunmamaktadır.”* şeklinde izleme değerlendirme sisteminin eksikliğine ve bundan dolayı öğrenci başarısının sistematik olarak izlenmesinin zorluğuna dikkat çekmektedir.

c. Eğitimin Değerlendirilmesi ve Yönlendirilmesi (Eğitim Sisteminin Etkililiği)

Katılımcılar eğitim sisteminin değerlendirilmesini ve yönlendirilmesini yani eğitim sisteminin etkililiğini kalitenin geliştirilmesi sürecinde temel sorun alanlarından biri olduğunu ifade etmişlerdir. Sürekli geliştirilmeye müsait ve etkili bir değerlendirme sisteminin kurulması ($n = 2$), eğitim sisteminin etkililiğini belirlemeye dönük olarak yeni değerler oluşturulmasını ($n = 1$), eğitimciler olarak eğitime bakış açımızı değiştirmemiz gerektiği ($n = 1$) ve merkezi yönetimce izlenecek bir değerlendirme sisteminin kurulması ($n = 1$) vurgulanan noktalar arasındadır. Yalnızca ÜDY₅ merkezi politikalarla bu işin yürüyemeyeceği okul ve il düzeyinde bir sistemin kurulması gerekliliğini ifade etmiştir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir. ÜDY₁ merkezi yönetimlerce bir değerlendirme ve yönlendirme yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun sebebine de *“Okulu ve öğretmeni belirleme ve seçme hakkına sahip olmayan öğrencilerin temel becerileri kazanmaları, okulların ve bireylerin inisiyatifine bırakılarak riske atılacak bir konu değildir.”* sözleri ile açıklık getirmektedir. ÜDY₁’in aksine ÜDY₅ merkezi politikalarla bu işin yürüyemeyeceğini ve farklı özellikleri tek bir merkezden idare etmenin sıkıntılına işaret etmektedir.

d. Ailelerin Katılımı

Kalitenin geliştirilmesinde aile katılımı önemli bir paya sahiptir. Katılımcılar aile katılımın önemine dikkati çekmekte ve eğitim-öğretim faaliyetlerine ailelerin katılımını önemli olduğu yönünde ($n = 8$) görüş belirtmektedir. Ailelerin karara katılımından, eğitim sürecine katılımına kadar birçok nokta vurgulanmakta, yalnızca ÜDY₆ ailelerin çocuklarına maddi anlamdaki katkısına ÜDY₁₅ ise ailelerin eğitim konusundaki bilinçsizliğine vurgu yapmaktadır. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir. ÜDY₁ ailelerin karara katılımının ve ÜDY₂ sürece katılımının öneminden bahsetmektedir. ÜDY₁ ailelerin katılımı ile ilgili olarak *“Tanımlanan işlevler ve görevler daha çok okul yönetimine ‘destek sağlamak’ niteliğinde ve müdüre bağlı olarak çalışıyor gibi algılanmaktadır.”* görüşünü, ÜDY₂ *“Ailesiz bir öğretim ya da okul sistemi bir bacağı daima eksik kalan bir düzen oluşturur.”* görüşünü ifade etmektedir. Genel olarak bakıldığında aile katılımının eğitim sisteminde ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Çıktı Boyutu

a. Değer, Tutum ve Davranış Değişikliği, Toplumsal Fayda ve Yaşam Becerileri

Katılımcılar ilköğretim sürecinde öğrencilere kazandırılması gereken değer, turum ve davranış değişikliklerinin, toplumsal fayda ve yaşam becerileri boyutundaki önemine değinmiştir. Yaratıcı düşünme, iletişim becerileri, problem çözme, keşfetme duygusu ($n = 4$) ve değer temelli duyuşsal bir eğitim ($n = 4$) önemli görülmüştür. Hatta ÜDY₃ ve ÜDY₁₁ öğrencilerde bu kazanımların daha önemli olduğuna ve bunların notla değerlendirilmemesi gerektiğine, sınavların her şey olmadığına vurgu yapmışlardır. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir.

ÜDY₁ *“Bunların çok etkili bir şekilde öğrencilere kazandırılması için okul idaresinin ve öğretmenlerin ortak bir çalışma yapması gerekir.”* şeklinde bu becerilerin kazandırılması yönünde okul ve öğretmenlerin çaba göstermesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. ÜDY₃ ilköğretim sisteminde duyuşsal eğitimin önemini belirtmekte iyi vatandaş olmanın öneminden bahsetmektedir. Ayrıca ÜDY₃, ÜDY₄, ÜDY₈ ve ÜDY₁₁ bu becerilerin değer temelinde görülmesi gerektiğini belirtmektedir. ÜDY₃ ve ÜDY₁₁ bunların akademik olarak değerlendirilmesinin yanlış olacağını, ÜDY₃ *“Ben ilköğretimin ilk kademesinde akademik başarı diye bir şey tanımıyorum. Burada ölçmeye falan gerek yok. Bu çocuklar sonuçta temel eğitim vatandaşlık eğitimi yeteneği ne olursa olsun görmek durumundalar.”* ve ÜDY₁₁ *“Ben her şeyin sınav olmadığı kanaatindeyim ve öğretmenin kişisel becerisi bu becerilerin kazandırılmasında devreye girecektir.”* ile bu görüşlerini ifade etmektedirler.

b. Akademik Başarı ve Sınavlar

Genelde eğitim sistemi özelde ise ilköğretim sistemindeki akademik başarının belirlenmesi ve sınavlar katılımcılar tarafından temel bir sorun alanı olarak belirtilmiştir. Akademik başarının belirlenmesi ve sınav sistemi ($n = 11$) genel bir kanı şeklinde sorun olarak görülmektedir. Bazı katılımcılar sınavlara eşitsizlik açısından yaklaşmakta, bazıları ise akademik başarının belirlenmesinde uygun bir ölçme değerlendirme sisteminin eksikliğinden söz etmektedir. Verilen cevaplara ilişkin özel ve önemli görülen kısımlar çalışma grubunda yer alan kişilerin kendi ifadeleri ile özetlenmektedir.

ÜDY₁ *“Akademik başarının değerlendirilmesinde ülke genelinde sağlıklı bir karşılaştırma yapmayı sağlayacak veriler oldukça sınırlıdır. Eğitimin kalitesi ile ilgili tartışmalar çoğu zaman SBS sonuçlarına dayandırılmaktadır. Sınav odaklı eğitim-öğretim, ilköğretimin ya da zorunlu eğitimin amaçlarının gerçekleşmesinde önemli bir engel oluşturmaktadır.”* ile Türkiye’de sağlıklı verilere ulaşmanın zorluğuna vurgu yapmakta ve böyle bir sistemde ve yapıda ilköğretimin amaçlarının gerçekleştirilmesinin önündeki engellere işaret etmektedir. Bunun yanında ÜDY₁ müfredattaki ölçme standartlarının eksik olması sebebiyle, öğrencilerin minimum yeterliklere sahip olmadan bir üst sınıfa devam ettiğine değinmektedir. Uzun vadede düşünüldüğünde bu durumun kaygı verici olduğu düşünülmektedir. ÜDY₂ ve ÜDY₁₂ Türkiye’deki öğrencilerin uluslararası düzeyde yapılan PISA, TIMMS ve PIRLS gibi sınavlardaki başarı durumlarının düşüklüğünden bahsetmektedir. Bu sınavlarda seviye olarak bir ve altındaki yığılmalara işaret etmekte ve bu seviyenin ezber düzeyindeki bilgileri yokladığını belirtmektedirler. ÜDY₂ *“Seviye 1 ve altı bilgiye erişme, hazır bilgiyi alma, bizim % 90’ımız hazır bilgiyi alıyor*

onunla takdir belgesi alabiliyor.” ifadesi ile Türkiye’deki eğitim sisteminin durumunu özetliyor. Çünkü ülke olarak ulusal ve uluslararası sınavlarda bu durum söz konusudur.

c. Okul Terki Sorunu

Katılımcılar okul terki sorununu hem Türkiye’nin hem de dünyanın sorunu olarak görmektedir. Eğitime erişim açısından değerlendirildiğinde okul terki sorunu temel bir sorun alanı olarak görülmekte ($n = 12$) ve kızları daha çok etkilediği ($n = 5$) yönünde bulgular bulunmaktadır. ÜDY₆ ve ÜDY₁₂ okulların cazip ve ulaşılabilir hale getirilmesinin okul terklerini azaltacağı yönünde, ÜDY₅ ise bu sorunun kısa vadede halledilemeyeceği yönünde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan ÜDY₁ “Eğitime erişim açısından da kalitenin değerlendirilmesi gerekir. Ne yazık ki, eğitime erişim açısından ilköğretimde gösterilen performans tatmin edici bir düzeyde değildir. Genelde terk oranları oldukça düşük olmakla birlikte, zorunlu eğitim çağındaki öğrencilerin okulu terk etmeleri ciddi bir sorun oluşturmaktadır.” ifadesiyle okul terki sorununun ciddiyetini gözler önüne sermekte ve eğer böyle giderse yetişkin nüfusunun % 10’unun zorunlu eğitim alamayacağını dile getirmektedir. Eğer okul terki sorununda uzun vadede önlemler alınmazsa ciddi bir sorun olarak artarak büyüyecektir. ÜDY₂ okul terkinin EFA’nın göstergelerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Türkiye’de bu uluslararası belgelere imza attığı ve okul terklerini azaltacağı yönünde beyanda bulunduğu için bu sorunu en aza indirmesi önemlidir. Bunun yanında ÜDY₂ ve ÜDY₄ ilköğretimin zorunlu olduğunu fakat kültürel olarak hala bunun yerleştirilemediğinden bahsetmektedir. ÜDY₄ bu konuyla ilgili olarak “İlköğretimin zorunluluğu yasal olarak kabul edildi ama kültürel olarak tam kabul edilmedi ve asıl mesele bu kültürel tarafın daha çok kızları etkiliyor olmasıdır.” bu görüşünü ifade etmektedir. ÜDY₆ ve ÜDY₁₂ okulların cazip hale getirilmesinin ve ulaşılabilirliğinin sağlanmasının okul terklerini azaltacağı yönünde etkisi olacağıyla ilgili olarak görüş belirtmişlerdir.

İlköğretimde Kalitenin Geliştirilme Sürecindeki Sorun Alanlarının Önceliğine İlişkin Bulgular

Çalışma grubunda bulunanlara “Sizce ilköğretimde kalitenin geliştirilme sürecindeki sorun alanları nasıl bir öncelik sırasına konulmalıdır?” temel sorusu “Bahsettiğimiz sorunlardan hangisi ya da hangilerini daha öncelikli görüyorsunuz?” alternatif soru ile yöneltilmiştir. Kalitenin geliştirilmesi sürecindeki sorun alanlarının önceliğinin belirlenmesinin yoklandığı soruda katılımcılar bu önceliği; öğretmen niteliği ($n = 7$), müfredatın etkisi ($n = 3$), eğitime bakış açımızdaki zihniyet değişikliği ($n = 1$) ve akademik başarı ve sınavlar ($n = 1$) olarak belirtmişlerdir. Görüşler incelendiğinde ÜDY₇’nin belirttiği zihniyet değişikliği önceliğinin dışındakilerin hepsi kalitenin geliştirilmesi sürecinde girdi, süreç ve çıktı değişkenleri bakımından değerlendirilebilir. Zihniyet değişikliği eğitimde kalitenin geliştirilmesi sürecinde eğitime bakış açımızı belirlemesinden dolayı her aşamada değerlendirilebilir ve tüm süreçlere dâhil edilebilir türdendir. Katılımcılar kalitenin geliştirilme sürecinde öncelikli olarak öğretmen niteliğinin artırılması yönünde görüş belirtmişlerdir. ÜDY₁ “Önceliğimiz öğretmen yeterliğidir.”, ÜDY₃ “Bizim orda bir söz vardır çoban isterse tekedden süt çıkarır derler. Öğretmen isterse eğitim ortamlarını değiştirebilir, sınıfı değiştirebilir.”, ÜDY₅ “Eğitimde niteliği etkileyen birçok değişken var ama en temel değişken her zaman bir numaraya koyduğum şey öğretmen.”, ÜDY₈ “Kalitenin geliştirilmesi sürecindeki temel sorun alanlarındaki ilk öncelik insan kaynaklarıdır, yani bir okuldaki eğitim-öğretim faaliyetleri ile görevli kişilerdir.” ve ÜDY₁₀ “En önemlisinin insan kaynağı olduğunu düşünüyorum.” ifadeleri ile kaliteli eğitimde önceliği öğretmen niteliğine vermiştir. Zaten öğretmen niteliğinin halledilmeden kaliteyi etkileyen unsurların anlamsız olduğu ve öğretmenlerin nitelik sorunu halledildikten sonra diğer alanların daha kolay başarılabileceği yönünde görüşler ağırlık kazanmaktadır.

İlköğretimde kalitenin geliştirilmesi sürecindeki sorun alanlarına çözüm olabilecek politikaların belirlenmesinin yoklandığı soruda katılımcılar; planlamayı ($n = 4$), kurumlar arası işbirliğini ($n = 4$), değer eğitimini ($n = 1$), sorumluluk kültürünü ($n = 1$), merkeziyetçiliğin terkinin ($n = 1$) ve politik desteği ($n = 1$) çözüm olarak görmektedir. Verilen cevaplardan planlama eksikliğinin ve kurumlar arasında yeterli düzeyde işbirliğinin olmaması önemli görülmektedir. Bunun dışında değerlere vurgu yapılmakta, sorumluluk kültürünün çalışanlara kazandırılması önerilmekte, tek bir merkezden alınan kararlar eleştirilmekte ve politik desteğin gerekliliği vurgulanmaktadır. ÜDY₁ “Ulusal düzeyde kaynak dağılımının ve kaynakların niteliğinin bir envanterinin oluşturulması ve orta vadede dengeli bir dağılım sağlayacak bir eylem planının uygulamaya geçirilmesi gerekmektedir.” ve ÜDY₈ “2011

yılından sonrada kaliteli eğitim için odaklandık. Bundan sonraki politikalarımızda, eğitimin kalitesini artıracak yani eğitim sürecini almış bireylerin yaşam becerilerini en üst noktaya taşıyabilmek için tüm nitelikleri verme yönünde planlı adımlar atılmalıdır." ifadeleri ile herhangi bir kararın alınmasında veya bir politikanın uygulanmasında planlı bir şekilde hareket edilmesi gerektiği vurgulamaktadır.

Politikaların Uygulanmasını Etkileyecek Olası Etkenlere İlişkin Bulgular

İlköğretimde kalitenin geliştirilmesi açısından uygulanabilecek olan politikaları etkileyecek olası etkenlerin yoklandığı soruda katılımcılar; toplumsal etkenleri ($n = 8$), finansman desteğini ($n = 3$), siyasi iradenin desteğini ($n = 3$) ve yönetim felsefesinin ($n = 1$) eksikliği yönünde görüş belirtmişlerdir. ÜDY₃ "Sosyal olarak şunu kabul edelim Z kuşağıyla karşı karşıyayız. Bu kuşak artık daha çabuk bıkmıyor, hemen sonuç istiyorlar. Eski paradigmalarda 1920'lerin anlayışını sürdürerek bu kuşakla memnun olamayız.", ÜDY₄ "Çocuğun kendine güveninin oluşması için, öncelikli olarak geçmişle gelecek arasında köprü olunmalıdır." ve ÜDY₅ "Bu aslında toplum mühendisliği, sosyoloji mühendisliği. Eğitim onun için sorunlarımızın üzerine de inşa etmeniz gerekiyor, çünkü bu toplumun sorunları ile bir başka toplumun sorunları çok farklı olabilir haliyle eğitimden beklentileri de farklıdır." ifadeleri incelendiğinde öncelikli olarak ele alınacak politikaları toplumun benimsemesini, topluma iyi tanıtılmasını, toplumsal bir güven ortamının sağlanmasını, toplumsal statünün ve duyarlılığın geliştirilmesini önemsemektedir. Benzer şekilde politik desteğin sağlanamaması veya siyasi otoritenin de ortaya atılan çözüm odaklı politikaları desteklememesi politikaların uygulanmasını etkileyecek faktörler arasında katılımcı ÜDY₁, ÜDY₃ ve ÜDY₁₂ tarafından sıralanmıştır. Bunların dışında ÜDY₆ "Yönetim felsefesi anlamında fırsat ve sorumluluk, inisiyatif veren, hesap verebilen bir eğitim sistemi her düzeyde olması gerekiyor." ifadesiyle bir yönetim felsefesinin olmasını bu süreçte etkili görmektedir. Sorumluluğa dayalı bir yönetim felsefesinin eksikliği, bu süreçte bir etken olarak görülmekte ve politikaların uygulanmasının önünde engelleyici bir etkisinin olabileceği belirtilmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de ilköğretim sisteminin geliştirilmesine yönelik gelecek senaryolarının incelendiği bu çalışmada katılımcılar çağ nüfusunun ve okul çağı nüfusunun gelecekte azalacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde nüfus konusu bir geçiş noktasına ulaşmış, büyüme seyri yavaşlama eğilimine girmiştir (Haub, 2010). Katılımcılar nüfusta yaşanacak bir azalmanın eğitimde niteliğin artırılması yönünde olumlu bir katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu açılardan değerlendirildiğinde gelecekte ne tür bilgilerin veya becerilerin olabileceği geleceğin okullarının şekillendirilmesinde dikkate alınması gereken konulardır (Mäkitalo-Siegl, Zottmann, Kaplan ve Fischer, 2010). Nüfus olgusu da bu değişimlerde asla göz ardı edilmemelidir. Nüfus eğilimlerindeki farklılaşmalara bağlı olarak eğitim sistemini yeniden kurgulamanın gereği hemen tüm katılımcıların üzerinde birleştiği bir durumdur. Burada en önemli nokta ise okullardaki öğrenci sayılarının azalacağı yönündedir. Sağlıklı nüfus yapısının için eğitim gelecekte önemli görülmektedir. Nüfus ile eğitim arasındaki ilişkiler, nüfus büyüklüğünün eğitim hizmetinin ölçeğini belirlemesi açısından önemlidir (Atauz, 2002). Sağlıklı bir nüfus yapısı için nüfusun artış hızı da önemli bir faktördür. Katılımcılar da nüfus yapısında nüfus artış hızını önemli bir faktör olarak belirtmiştir. Görüşler incelendiğinde iyi eğitim almış bir nüfusun, toplumsal kalkınmaya etkisinin doğrudan olacağı ve ülke kalkınmasında etkin rol alacağından bahsedilmektedir. Demografik geçiş sürecindeki Türkiye için, gelecek nesillere yatırım yapmak, bu neslin gelişimi ve ülke kalkınmasına yapacağı katkılar açısından oldukça önemlidir (Dünya Bankası, 2008).

Kalitenin geliştirilmesinde fiziki kapasite önemli bir yer tutmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılar da bunun önemine değinmekte ve eğitim sistemi içerisinde fiziksel koşulların, insan faktörü kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır (Schneider, 2002). Fiziki koşulların öğrenci başarısı üzerindeki dolaylı etkisi üzerine yapılan araştırmalar da bunu kanıtlamaktadır (Earthman, Cash ve Berkum, 1995; Schneider, 2002; Slate ve Jones, 2005). Katılımcılar fiziki kapasitenin yetersizliği sorununu farklı bir açıdan değerlendirmişlerdir. Kalabalık sınıf sorunu kadar kalabalık okulların da sistem içinde sorun olduğunu ve büyük okullardan vazgeçilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Öğrenci başarısı ile okulların fiziksel yapısı arasında ilişki bulunmaktadır (Earthman, 2004), yeni veya yenilenmiş binalarda öğrenci başarısı daha yüksek bulunmuştur (Chan, 1979). Katılımcılar öğretmen niteliğini kalitenin

geliştirilmesi sürecinde temel bir faktör olarak görmektedirler. Bu açıardan değerlendirildiğinde öğretmen niteliklerinin öğrencilerin gelişimleri ve başarıları üzerindeki olumlu etkisi, birçok ülkede öğretmen yeterliklerinin önemine dikkatleri çekmiştir (TED, 2009). Öğretmen yeterliği ve öğretmenlerin geliştirilmesi eğitim sistemleri açısından büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin istihdam edilmesi ve yetiştirilmesi ile ilgili olarak YÖK, ÖSYM ve MEB arasında bir kopukluğun olduğundan, sistemli bilgi alışverişi ve ortak planlamanın eksikliğinden bahsedilmektedir (Dünya Bankası, 2011). Katılımcılar öğretmenlerin üniversitelerden arzu edilen boyutta mezun olduğunu ama daha sonraki süreçte MEB’de öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine ve bu yönde politikaların geliştirilmesine vurgu yapmaktadır. Bu sebeple öğretmenlik mesleğine yönelik olarak bir meslek anlayışının eksikliği, yüksek kaliteli öğretmen istihdamını, öğretmenleri geliştirmeyi ve sürekliliğinin sağlanmasını zorlaştırmaktadır (Dünya Bankası, 2011). Öğretmen niteliğinin ne kadar önemli olduğunu katılımcılar öğretmenin her şeyin başı olduğunu ifade etmektedir. Bu açıardan değerlendirildiğinde öğretmen faktörünün kaliteyi geliştirme sürecinde temel çıkış noktası olduğu söylenebilir. Öğretmen niteliğinin artırılması, öğretmen yetiştiren kurumlarla işbirliği yapılması MEB için önemli bir konu olarak hala önemini korumaktadır.

Eğitime ciddi kaynak ayıran ülkelerinde problemleri olduğu kısım kaynakların etkin kullanımı veya dağıtımıdır. Türkiye’yi değerlendiren katılımcılar kaynakların nasıl harcandığının daha önemli olduğu yönünde görüş belirtmektedir. Aileler tarafından eğitime yapılan yatırım gelirleri yüzde olarak hesaplandığında, Türkiye’nin toplam eğitim harcamalarındaki verimliliğinin tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir (Dünya Bankası, 2011). Katılımcılar öğrenci başına harcamaların hesaplanmasının zorluğuna dikkati çekmekte ve miktarların harcamaları tam olarak yansıtmadığını ifade etmektedirler. Zaten Türkiye’de eğitim harcamalarına ilişkin resmi verilerin toplam harcamaları yansıtmadığı da bilinmektedir (Karip, 2007). Bunun yanında katılımcılar eğitimde teknoloji boyutunun önemli olduğunu, ancak teknolojinin alt yapısını, yazılım boyutunu daha çok önemsediklerini ve katılımcıların bazıları halen teknolojik yetersizliklerin devam ettiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar öğrencilerin bir şekilde teknolojiye ulaşabileceklerini ve teknolojinin öğrencilerin hayatının kolaylaşmasında etken olduğunu vurgulamaktadır. Gelişmiş ülkelerde temel eğitimin süresi genel olarak 10 yıl ve üzeri şeklindedir. Durum böyle olunca katılımcılar genel olarak 12 yıllık temel eğitimi desteklemektedirler. Zaten İnsani Gelişim Raporu’na göre bireylerin Türkiye’de örgün eğitimde kalması beklenen ortalama tahmini süre 11.8 yıl, ortalama eğitim süresi ise 6.5 yıldır (UNDP, 2011). Bu durum sekiz yıllık eğitimi tam olarak başaramadığımızın bir göstergesi olabilmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde farklı ülkelerde öğrenme sürelerinin farklı şekilde oluşturulduğu görülmektedir. Bu farklılaşmada ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve sosyo-kültürel yapıları etkili olmaktadır. Türkiye bu farklı yapılanmalar içinde kendi özelliklerini ve koşullarını dikkate alarak kendine özgü bir süre tasarlamak zorundadır. Zorunlu eğitimin 12 yıl olması gerekli altyapı ve kapasite sağlanmak koşuluyla önemli ve gereklidir.

Katılımcılar kaliteli bir eğitim için aile desteğinin sağlanmasını oldukça önemsemektedirler. Yapılan araştırmalar ailelerin desteğinin sağlanması ve katılımına önem vermektedirler (Tezel-Şahin ve İnver, 2005). Ailelerin eğitim sisteminin her aşamasında desteğinin sağlanması eğitimde başarıyı getirebilecek önemli bir etkidir. Ancak günümüzde aileler okula, okul yönetimine veya okuldaki faaliyetlerine sınırlı olarak dâhil edilmektedir. Aile katılımını maddi katkı anlamında değerlendirmekte ve ailelerin çocukları için oldukça yüksek bir oranda bütçe ayırdığından bahsetmektedir. Mevcut sistem içinde ailelerin okulun değerlendirilmesi, eğitim öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi ile ilgili kararlarda bulunması söz konusu değildir (Karip, 2007). Genel olarak değerlendirildiğinde ailelerin sürece katılmasının desteklenmesi ve okullar tarafından ailelerin desteğinin alınması eğitimsel başarılar açısından çok önemlidir. Bu açıardan okullar ailelere açık hale getirilmeli ve ailelerin okullara zorlama olmaksızın gelmeleri sağlanmalıdır. Topluma daha geniş yararlar kazandırmayı içeren başarı ile diğer sonuçları ayırt etmek gerekmektedir. Eğitim çocukların yaratıcı ve duygusal gelişimlerinin sağlanmasında, sorumluluk sahibi bir vatandaş olabilmek için gereken becerilerin, değerlerin, bilginin, tutumların edinilmesinde önemli bir role sahiptir. Eğitimin bunları ne derece başarabildiği önemlidir (UNESCO, 2004). İlköğretim kademesinde öğrencilerin bazı kazanımları edinmesi veya kazandırılması amaçlanmaktadır. Ancak bunların hepsi akademik kazanımlar olmayıp, insani bazı kazanımlar, yani toplumsal yaşamın gerektirdiği, sosyal ilişkiler bağlamındaki bazı beceriler olması beklenir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu bu becerilerin önemine vurgu yapmakta ve bunları yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, iletişim becerileri, keşfetme duygusu, aktif-demokratik yurttaşlık gibi beceriler olarak sıralamaktadır.

Katılımcılar sınav sistemini akademik başarının belirlenmesinde sadece sınavdan alınan puanın belirleyici olmasını eleştirmektedirler. Son yıllardaki uluslararası değerlendirmelere bakıldığında Türkiye'nin öğrencilerin öğrenme başarısı açısından birçok ülkeden daha geride kaldığını göstermektedir (Dünya Bankası, 2005). Ülkeler öğrenci başarısını belirlemek açısından sınavlar yapmaktadır. Bu sınavların akademik başarıyı tam olarak yansıtmadığı, eşit koşullarda olmayan öğrencilerin aynı sınavla veya aynı sorularla karşı karşıya kalmaları eleştirilmektedir. Ancak Türkiye gibi öğrenci sayısının fazla bu sebeple eğitim arzının sınırlı talebin fazla olduğu ülkelerde sınav kaçınılmaz hale gelmektedir. Çünkü öğrencilerin bir şekilde sınava alınması ve bu sınav sonucunda aldığı puana göre bir yerlere yerleştirilmesi yapılmaktadır. Genel olarak bakıldığında hep akademik başarının nasıl belirlenmesi gerektiği veya sınavların nasıl olması gerektiği tartışma konusu olmaktadır. Niçin sınavlara ihtiyaç vardır sorusu daima ikinci planda tutulmakta veya hiç akla gelmemektedir.

Katılımcılar sorunların çözüm sürecinde alınacak önlemlerin bir eylem planı dâhilinde yapılması gerektiğini ve planlı süreçlerle yürütülecek çalışmaların başarılı olacağını belirtmektedir. Gerekli planlama çalışmalarının yapılmadan, genelde ülke düzeyinde özeldede eğitim sektöründe atılan adımlardaki olumsuz sonuçlar, bu görüşün önemini bir kez daha öncelikli hale getirmektedir. Eğitim alanında yapılan stratejik planlarda gelecek kaygısının mutlaka göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Stratejik planlamada geleceği tahmin etmek, ona göre öngörülerde bulunmak önemli bir süreci ifade etmektedir. Çeşitli sosyal gruplara göre eğitim sistemi sadece eğitimciler tarafından planlanamamakta ve yönetilememektedir. Daha etkili bir süreç için ilgili tüm sosyal grupların bu sürece katılımının sağlanması gerekmektedir (Özdemir, 2000). Alınacak ve yürütülecek olan politikalarda en alt kademededen en üst kademeye kadar herkesin sorumluluk almasını sağlamak gerektiği yönünde görüş belirtmektedir. Bazı sorunların okul düzeyinde çözülebileceğini ve yukarıdan aşağıya doğru bir yapılanmanın ağırlıklı olduğu merkezi yapılanmayı eleştirmektedir. Bu yapılanmanın aşılmasını ve okul düzeyinde bazı kararların alınması yönünde görüş bildirmektedir.

Katılımcılar politikaların uygulanmasında öncelikli olarak toplumsal etkenlerin olduğu yönünde görüş belirtmiştir. İfadeler incelendiğinde öncelikli olarak ele alınacak politikaları toplumun benimsemesini, topluma iyi tanıtılmasını, toplumsal bir güven ortamının sağlanmasını, toplumsal statünün ve duyarlılığın geliştirilmesini önemsemektedir. Aksi takdirde çözüm olabilecek politikaların uygulanabilirliğini veya başarıya ulaşmasının zorluklarına dikkat çekmektedirler. Bireysel ve toplumsal açıdan, eğitim en karlı yatırımlardan biridir (Dünya Bankası, 2011). Finansman desteğinin sağlanamamasının veya eksik kalmasının da kalitenin geliştirilmesi sürecinde uygulanacak politikaları etkileyebileceği vurgulanmaktadır. Politikaların uygulanması açısından katılımcılar toplumsal etkenleri, finansman boyutunu ve siyasi iradenin desteğinin sağlanmasını vurgulamakta, bunlara yönetim felsefesinin eksikliğini eklemektedir. Buradan hareketle uygulanacak politikaları etkileyen temel unsurların; toplumsal etkenler, finansman desteği ve siyasi iradenin desteği olarak sınıflandırmak politika yapımcıların ve uygulayıcıların olaya bütüncül açıdan bakabilmesini sağlayabilecektir. Eğitimdeki politikaların sonuçlarını tam olarak yakalayabilmek için uzun vadeli bir perspektife ihtiyaç duyulmaktadır (Hanushek ve Woessmann, 2010). Bu politikaların başlangıç aşamasındaki koşullarından biri, var olan eğitimin girdi ve çıktılarının farklılaştığının ortaya konulmasıdır (ERG, 2007). Türkiye'nin 2050 yılında sağlıklı ve eğitilmiş bir ülke olabilmesi için, bugünden başlayarak planlar yapılması ve planlara yönelik uygulamaların hayata geçirilmesi ve bunların yöneticiler tarafından takip edilmesiyse mümkün olabilecektir (TÜSİAD, 2011).

Araştırmada katılımcıların çoğunun Türkiye'de 2023-2050 döneminde ilköğretim çağ nüfusunun azalacağı yönünde görüş birliği içinde olduğu sonucuna varılmıştır. Önümüzdeki yıllarda ilköğretim çağ nüfusundaki azalma katılımcılar tarafından fırsat olarak değerlendirilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu eğitimsel açıdan optimum nüfusun, yetişmiş insan gücünün ve ekonomik gelişmenin eğitim ve kalkınmaya etkisi olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Kalitenin geliştirilmesi

sürecindeki temel sorun alanlarında öncelikli olarak öğretmen niteliğinin artırılmasının daha önemli olduğu, daha sonra da müfredatın ve onun etkisinin önemi belirtilmekte ve son olarak eğitimciler olarak eğitime bakışın değiştirilmesi gerektiği yani zihniyet değişikliğinin önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmada ortaya çıkan olası senaryolar şu şekildedir. Türkiye nüfus artış hızı önümüzdeki 40 yılda %1'in altına düşecektir. 2023'te ortalama 90 milyona, 2050'de ise 100 milyona yakın bir nüfusa sahip olacaktır. İlköğretim çağ nüfusunda ise 2023 yılına kadar 300 binlik, 2050 yılında ise bir milyonluk azalma olacaktır. Başbakan'ın üç çocuk söylemlerinin etkisinde hem ülke hem de ilköğretim çağ nüfusunda bir artış beklenebilir. Bu sebeple Türkiye nüfus eğilimleri açısından nüfus projeksiyonlarının tersine bir seyir izleyebilecek ve nüfustaki azalma eğilimi 10-15 yıl gecikebilecektir. İlköğretim seviyesinde öğrenci sayısının azalmasına paralel olarak eğitimin nitelik yönüne katkı yapılacaktır. Binyıl Kalkınma Hedeflerindeki amaçlardan evrensel ilköğretim tam olarak gerçekleştirilmiş olacaktır. Projeksiyonların doğru yorumlanamaması, uygun politikaların üretilmemesi sebebiyle eğitimin niteliğinde bir azalma olacaktır. Okullardaki fiziksel olanaklar artırılacak, boş çıkacak fiziki kapasite sürekli eğitim merkezleri şeklinde değerlendirilerek ailelerin kullanımına açılacaktır. Bulgulara dayalı olarak ortaya çıkan senaryolar ışığında öğretmenlerin istihdamı için MEB ile YÖK arasındaki koordinasyon sayesinde öğretmenlerin daha nitelikli yetiştirilmesi sağlanacak ve talep fazlası öğretmen yetiştirme politikası terk edilecektir. Eğitimde teknolojik alanlardaki değişimlerde nicelik sorunundan ziyade bu değişimin yapacağı niteliksel katkılar daha fazla sorgulanacaktır. Öğrenci başına yapılan harcamalar nüfus yapısındaki azalma sebebiyle artacaktır. Öğrencilerin değerlendirilmesinde sadece sınavlar ölçüt olmayacak, süreç içerisindeki faaliyetleri de dikkate alınacaktır. EFA'da belirtilen ve 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi taahhüt edilen yaşam becerilerinin eşit şartlarda kazandırılması hedefine ulaşmakta ciddi sorunlar yaşanacaktır. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası sınavlarda başarısı artacaktır. Nüfus ve eğitim arasındaki ilişki dikkate alınarak temel politika alanları ve öncelikleri belirlenecektir. Kaliteli bir eğitim için belirlenen temel sorun alanları en aza indirilerek nitelikli bir eğitim sistemi için uygulamalar yapılacaktır. Eğitimcilerin eğitime bakışındaki zihniyet değişikliği tüm alanlarda kendini gösterecek ve daha rasyonel çıkarımlarda bulunulacaktır.

Nüfus artış hızının kendini yenileyebilme seviyesinde tutulması, ailenin ve aile kurumunun devamlılığının sağlanması, bir ülke için önemli olan değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması, öğrencilerin yetenek profillerinin çıkartılarak iyi bir yönlendirme ve yaşam boyu öğrenme faaliyetlerinin sağlanması sağlıklı bir nüfus yapısının oluşturulması sürecinde önem arz etmektedir. Bir ülke için ideal yani optimum nüfusun sağlanması gereklidir. Bundan dolayı nüfusun, eğitim ve toplumsal kalkınma üzerindeki etkilerini boylamsal olarak analiz edecek nitel ve nicel araştırmaların yapılması önerilebilir. Kalitenin geliştirilmesi için ülke düzeyinde planlamaya ve verilere dayalı bir anlayışın kazandırılması, kurumlar arası işbirliğinin sağlanması, değer temelli eğitimin oluşturulması, sorumluluk kültürünün tüm çalışanlar tarafından benimsenmesi, merkeziyetçi bir anlayışın terk edilmesi ve gerekli politik desteğin sağlanması önemli faktörlerdir. Bunlar kalitenin geliştirilmesi sürecinde aktif politikalar olarak önerilebilmektedir. İlköğretimde kalitenin geliştirilmesi sürecinde toplumsal etkenlerin de hesaba katılması, finansman desteğinin mutlaka sağlanması, siyasi iradenin ve liderlerin desteğinin alınması ve uygun bir yönetim felsefesinin geliştirilmesi öneriler arasında sıralanabilmektedir.

Kaynakça

- Anderson, D. R., Sweeney, D. J., Williams, T. A., Camm, J. D. ve Martin, K. (2009). *Quantitative methods for business* (11. bs.). Canada: South-Western Cengage Learning.
- Anderson, J. (2010). *Gelecekte eğitim-öğrenim-okullar*.
<http://www.futurizm.org/futurist/dosyalar/Gelecekte-Egitim-Ogretim-Okullar.pdf?phpMyAdmin=8d288788f9eae40b439d979a15743db9> adresinden erişildi.
- Atauz, A. (2002). *Eğitim-nüfus ve kalkınma ilişkileri*.
www.kbam.metu.edu.tr/published/turkiyenin_nufus_kalkinma_literaturu.pdf adresinden erişildi.
- Balcı, A. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler* (6. bs.). Ankara: Pegem A.
- Bengtsson, T. ve Saito, O. (Ed.). (2003). *Population and economy: From hunger to modern economic growth*. USA: Oxford University.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chan, T. C. (1979). *The impact of school building age on pupil achievement*. Greenville: Office of School Facilities Planning, Greenville School District. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED191138.pdf> adresinden erişildi.
- Chapman, D. ve Adams, D. (2002). *The quality of education: Dimensions and strategies*. Manila: Asian Development Bank.
http://www.adb.org/Documents/Books/Education_NatlDev_Asia/Quality/quality.pdf adresinden erişildi.
- Châu, Ta-N. (1969). *Demographic aspects of educational planning*. Paris: UNESCO: International Institute for Educational Planning. <http://unesdoc.unesco.org/images/0007/000757/075792eo.pdf> adresinden erişildi.
- Châu, Ta-N. (1990). *Eğitim planlamasının demografik yönleri* (R. Kabadayı, Çev.). Ankara: Nüve.
- Châu, Ta-N. (2003). *Demographic aspects of educational planning*. Paris: UNESCO: International Institute for Educational Planning. <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001293/129355e.pdf> adresinden erişildi.
- Cheng, Y. C. (1997). A framework of indicators of education quality in Hong Kong primary schools: Development and application. H. Meng, Y. Zhou ve Y. Fang (Ed.), *School based indicators of effectiveness: Experiences and practices in APEC members içinde* (s. 207-250). China: Guangxi Normal University Press.
- Curle, A. (1970). *Educational strategy for developing societies* (2. bs.). London: Tavistock.
- DPT. (2006). *Dokuzuncu kalkınma planı (2007-2013)*. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yükseköğretim Özel İhtisas Komisyonu Raporu.
plan9.dpt.gov.tr/oik51_yuksekogretim/51legitimy.pdf adresinden erişildi.
- DPT. (2010). *Binyıl kalkınma raporu: Türkiye 2010*. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT. (2011). *Bilgi toplumu istatistikleri 2011*. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dünya Bankası. (2005). *Türkiye-eğitim sektörü çalışması: Okul öncesi eğitimden orta öğretime etkili, adil ve verimli bir eğitim sisteminin sürdürülebilir yolları*. http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/361616-1142415001082/ESS_Executive_Summary_Turkish.pdf adresinden erişildi.
- Dünya Bankası. (2008). *Türkiye'nin gelecek nesillere yatırım yapmak: Okuldan işe geçiş ve Türkiye'nin kalkınması*. http://siteresources.worldbank.org/TURKEYEXTN/Resources/361711-1216301653427/5218036-1216302388732/Youth_Employment_Study-tr.pdf adresinden erişildi.

- Dünya Bankası. (2011). *Türkiye’de temel eğitimde kalite ve eşitliğin geliştirilmesi zorluklar ve seçenekler*. Dünya Bankası İnsani Kalkınma Departmanı Avrupa ve Orta Asya Bölgesi. <http://siteresources.worldbank.org/TURKEYINTURKISHEXTN/Resources/455687-1326904565778/EducationQualityReport2011-tr.pdf> adresinden erişildi.
- Earthman, G. I. (2004). *Prioritization of 31 criteria for school building adequacy*. Baltimore: American Civil Liberties Union Foundation of Maryland. http://www.schoolfunding.info/policy/facilities/ACLUfacilities_report1-04.pdf adresinden erişildi.
- Earthman, G. I., Cash, C. S. ve Van Berkum, D. (1995). *A statewide study of student achievement and behavior and school building condition*. Annual meeting of the Council of Educational Facility Planners International, Dallas, Texas. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED387878.pdf> adresinden erişildi.
- ERG (Eğitimde Reform Girişimi). (2007). *Eğitim izleme raporu*. www.erg.sabanciuniv.edu.tr adresinden erişildi.
- Ergöçmen, B. A. (2005). Nüfus/kalkınma ve demografi. İçinde TÜBA Raporları, *Türkiye için nüfus ve kalkınma stratejileri ve bazı politika önerileri 2003-2023* (Yönetici özeti). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- European Commission. (2000). *European report on the quality of school education: Sixteen quality indicators*. Report based on the work of the Working Committee on Quality Indicators. <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/indic/rapinen.pdf> adresinden erişildi.
- Eurydice. (2009). *Avrupa’da eğitime ilişkin temel veriler*. http://sgb.meb.gov.tr/eurydice/yayinlar/eurydice_2010_doc/Avrupa_Egitime_iliskin_Temel_veriler_2009.pdf adresinden erişildi.
- Field, S., Kuczera, M. ve Pont, B. (2007). *Başarısızlığa son: Eğitimde eşitlik için on adım*. digm.meb.gov.tr/uaorgutler/OECD/4_No_More_Failures.doc adresinden erişildi.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (2008). *How to design and evaluate research in education* (7. bs.). New York: McGraw-Hill.
- Frey, T. (2009). *Eğitimin geleceği*. <http://www.futurizm.org/futurist/dosyalar/egitiminglecegi.pdf?phpMyAdmin=8d288788f9eae40b439d979a15743db9> adresinden erişildi.
- Friedman, G. (2009). *Gelecek 100 yıl 21. yüzyıl için öngörüler* (İ. Şener ve E. Günsel, Çev.). İstanbul: Pegasus.
- Gürlel, C. F. (2008). *Türkiye’nin kapısındaki fırsat: 2025’e doğru nüfus, eğitim ve yeni açılımlar*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Hanushek, E. A. ve Woessmann, L. (2010, 22-23 Ekim). How much do educational outcomes matter in OECD countries? *Economic Policy: Fifty-Second Panel Meeting*, www.cepr.org/meets/wkcn/9/979/papers/hanushek_woessmann.pdf adresinden erişildi.
- Harris, G. (2006). *The future of public primary school education in the United States*. http://www.monitor.com/Portals/0/MonitorContent/imported/MonitorUnitedStates/Articles/PDs/Monitor_Future_Public_Primary_Ed.pdf adresinden erişildi.
- Haub, C. (2010). World population. *Population Reference Bureau*, 65(2). <http://www.prb.org/pdf10/65.2highlights.pdf> adresinden erişildi.
- Hodgson, D. (1983). Demography as social science and policy science. *Population and Development Review*, 9(1), 1-34.
- Hoşgör, Ş. ve Tansel, A. (2010). *2050’ye doğru nüfus bilim ve yönetim: Eğitim, işgücü, sağlık ve sosyal güvenlik sistemlerine yansımalar*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları,
- JICSInfoNet. (2009). *Scenario planning*. <http://www.jiscinfonet.ac.uk/tools/scenario-planning/scenario-planning.pdf> adresinden erişildi.

- Karip, E. (2007). İlköğretimde kalite: Avrupa Birliği kalite göstergeleri çerçevesinde kalitenin değerlendirilmesi. S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.), *Türkiye’de okulöncesi eğitim ve ilköğretim sistemi: Temel sorunlar ve çözüm önerileri içinde* (s. 211-267). Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Kavak, Y. (2010). *2050’ye doğru nüfusbilim ve yönetim: Eğitim sistemine bakış*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Lindgren, M. ve Bandhold, H. (2003). *Scenario planning: The link between future and strategy*. New York: Palgrave Macmillan.
- Mäkitalo-Siegl, K., Zottmann, J., Kaplan, F. ve Fischer, F. (Ed.). (2010). *Classroom of the future: Orchestrating collaborative spaces*. Rotterdam: Sense. <https://www.sensepublishers.com/files/9789460911040PR.pdf> adresinden erişildi.
- Mayring, P. (2000). *Nitel sosyal araştırmaya giriş* (A. Gümüş ve M. S. Durgun, Çev.). Adana: Baki.
- McFalls, J. A., Jr. (2007). Population: A lively introduction (5. bs.) *Population Bulletin*, 62(1), 1-31.
- MEB. (2009). *MEB 2010-2014 stratejik planı*. http://sgb.meb.gov.tr/Str_yon_planlama_V2/MEBStratejikPlan.pdf adresinden erişildi.
- Milojević, I. (2005). *Educational futures: Dominant and contesting visions*. London and New York: Routledge.
- OECD. (2009a). *Higher education to 2030: Volume I-II*. http://www.oecd.org/document/11/0,3343,en_2649_39263238_41788555_1_1_1_1,00.html adresinden erişildi.
- OECD. (2009b). *Four future scenarios for higher education*. <http://www.oecd.org/dataoecd/22/22/38073691.pdf> adresinden erişildi.
- Özdemir, S. (2000). *Eğitimde örgütsel yenileşme* (5. bs.). Ankara: Pegem A.
- Özdemir, S., Bacanlı, H. ve Sözer, M. (Ed.). (2007). *Türkiye’de okulöncesi eğitim ve ilköğretim sistemi: Temel sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Resmî Gazete. (2011). *Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. <http://www.resmigazete.gov.tr/default.aspx#> adresinden erişildi.
- Robinson, K. (1999). *All our futures: Creativity, culture and education*. England: The Secretary of State for Education and Employment - National advisory committee on creative and cultural education. <http://www.escolasdarque.com/portal/images/stories/Ken-Robinson-Report.pdf> adresinden erişildi.
- Rossman, G. B. ve Rallis, S. F. (2003). *Learning in the field: An introduction to qualitative reseach* (2. bs.). USA: SAGE.
- Saussois, J. M. (2006). *Scenarios, international comparisons, and key variables for educational scenario analysis*. <http://www.oecd.org/dataoecd/2/21/37811524.pdf> adresinden erişildi.
- Schneider, M. (2002). *Do school facilities affect academic outcomes?* National Clearinghouse for Educational Facilities. www.ncef.org/pubs/outcomes.pdf adresinden erişildi.
- Slate, J. R. ve Jones, C. H. (2005). Effects of school size: a review of the literature with recommendations. *Essays in Education*, 13. <http://www.usca.edu/essays/vol132005/slate.pdf> adresinden erişildi.
- Taylor, S. J. ve Bogdan, R. (1984). *Introduction to qualitative research methods: The search for meaning* (2. bs.). USA: John Wiley & Sons.
- TED. (2008). *80. yıl uluslararası eğitim forumu “eğitim hakkı ve gelecek perspektifleri”*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- TED. (2009). *Öğretmen yeterlikleri*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- TED. (2010). *Ortaöğretime ve yükseköğretime geçiş sistemi*. Ankara: Türk Eğitim Derneği.
- Tezel-Şahin, F. ve Ünver, N. (2005). Okulöncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.
- TNSA. (2008). *Türkiye nüfus ve sağlık araştırması 2008*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.

- Turan, S. ve Şişman, M. (2000). Okul yöneticileri için standartlar: Eğitim yöneticilerinin bilgi temelleri üzerine düşünceler. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 68-87.
- Tuzcu, G. (2006). *Eğitimde vizyon 2023 ve Avrupa Birliği'ne giriş süreci*. Ankara: TED Araştırma ve Yayınları. <http://portal.ted.org.tr/yayinlar/EgitimdeVizyon2023veAvrupaBirligineGirisSureci.PDF> adresinden erişildi.
- TÜBİTAK. (2005). *Vizyon 2023 teknoloji öngörü projesi*. <http://www.tubitak.gov.tr/home.do?ot=1&sid=472&pid=468> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2010). *Nüfus istatistikleri ve projeksiyonları*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11 adresinden erişildi.
- TÜSİAD. (2011). *Vizyon 2050 Türkiye*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları,
- UN. (2011). *The Millennium Development Goals report 2011*. New York: United Nations. www.un.org/millenniumgoals/11_MDG%20Report_EN.pdf adresinden erişildi.
- UNDP. (2011). *Human Development Report 2011 sustainability and equity: a Better future for all*. USA: United Nations Development Programme. http://www.undp.org.tr/publicationsDocuments/HDR_2011_EN_Complete.pdf adresinden erişildi.
- UNESCO. (2004) *EFA Global Monitoring Report 2005: the quality imperative*. Paris: UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001373/137333e.pdf> adresinden erişildi.
- UNESCO. (2010). *World conference on early childhood care and education (ECCE): Building the wealth of nations*. <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001873/187376e.pdf> adresinden erişildi.
- Ülengin, F. ve Ülengin B. (1997). Senaryo analizi. G. Pamuk, H. Erkut, F. Ülengin, B. Ülengin, Ö. Akgüç, Y. Alpay ve H. Koşma (Ed.), *Stratejik yönetim ve senaryo tekniği* içinde (s. 203-234). İstanbul: İrfan.
- Vos, R. (1996). *Educational indicators: What's to be measured?* Washington D.C.: Indes Working Papers Working Paper Series I-1. <http://ciu.reduaz.mx/calidad%20educativa/private/antologia/tema4/Indicadores.pdf> adresinden erişildi.
- World Bank. (1995). *Priorities and strategies for education: a World Bank review*. Washington: The World Bank.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. bs.). Ankara: Seçkin.
- Yinger, R. J. ve Borman, K. M. (Ed.). (1994). *Restructuring education: Issues and strategies for communities, schools, and universities*. New Jersey: Hampton Press, Inc.
- YÖK. (2007). *Türkiye'nin yükseköğretim stratejisi*. <http://www.yok.gov.tr/content/view/557/238/> adresinden erişildi.
- YÖK. (2011). *Yükseköğretimin yeniden yapılandırılmasına dair açıklama*. <https://basin.yok.gov.tr/?page=duyurular&v=read&i=248> adresinden erişildi.

Ek 1. İlköğretim Sisteminde Senaryo Alanları, Mevcut Durum, Politika Önerileri ve Olası Senaryolar

Senaryo Alanı	Mevcut Durum	Politika Önerileri	Olası Senaryolar
Nitelik	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye’de nüfus olgusu sayısal ve artış oranı olarak incelendiğinde diğer ülkelere göre avantajlı bir durumdadır. Birçok ülkeye göre genç nüfusun yoğunlukta olduğu bilinmekte ve nüfus artış hızının da % 15’lerde olduğu görülmektedir. İlköğretimdeki net okullaşma oranı % 98.41’dir. 	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye 2000’li yıllardan itibaren yeni bir demografik geçiş sürecine girmiş bulunmaktadır. Süreçte azalması öngörülen nüfus artış hızı iyi değerlendirilmeli ve yönetim kademesinde bulunanların uygun politikaları üretilmesi ve bilimsel verilere dayandırılmış planlamaları yapılabilmesi gerekmektedir. İlköğretimde net okullaşma oranları ve net yeni kayıt oranlarının % 100’e ulaşması sağlanmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye nüfus artış hızı önümüzdeki 40 yılda % 1’in altına düşecektir. 2023’te ortalama 90 milyona, 2050’de ise 100 milyona yakın bir nüfusa sahip olacaktır. İlköğretim çağ nüfusunda ise 2023 yılına kadar 300 binlik, 2050 yılında ise bir milyontuk azalma olacaktır. Nüfus artış hızı kendini yenileyebilecek seviyelerde olacak ve optimum nüfus seviyesi korunacaktır. Başbakan’ın üç çocuk söylemlerinin etkisinde hem ülke hem de ilköğretim çağ nüfusunda bir artış beklenebilir. Bu sebeple Türkiye nüfus eğilimleri açısından nüfus projeksiyonlarının tersine bir seyir izleyebilecek ve nüfustaki azalma eğilimi 10-15 yıl gecikebilecektir.
Nüfus	<ul style="list-style-type: none"> Nüfusun niceliksel büyüklüğü kadar nüfustaki niteliğin de iyileştirilmesi yönünde adımlar atılmaktadır. Halen eğitime erişim ve eğitimde kalite tam olarak sağlanamamıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye önceliklerini değiştirmeli ve nüfusun niteliğini artırma yönünde adımlar atmalıdır. Eğitimin her kademesine yatırım yapmak ve kaliteden ödün vermeden nüfusun en üst seviyede eğitim almasını sağlamalıdır. İlköğretimin niteliğinin artırılmasına dönük olarak sistem bütünlüğü içinde okulöncesi eğitimin zorunlu hale gelmesi ve erken çocukluk eğitimine daha fazla yatırım yapılmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> İlköğretim seviyesinde öğrenci sayısının azalmasına paralel olarak eğitimin nitelik yönüne katkılar yapılacaktır. Eğitim sistemindeki her çocuğa en üst düzeyde imkânlar sağlanacak, değişen koşullara uyuma becerisi kazanacaklardır. Nitelikli nüfus sayesinde toplumsal kalkınma gelişmiş ülkeler seviyesine ulaşacaktır. Temel becerilerin yanında değer, tutum ve davranışların kazanımı daha fazla önemsenmektedir.
Fırsat	<ul style="list-style-type: none"> Genç bir nüfusa sahip olan Türkiye için bu durum bir fırsat olarak görülmektedir. Eğitim sistemine yapılanlar ve üretilen politikalar geçmişi göre umut verici niteliktedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Elli yıl sonrası için doğru amaçlar belirlenmeli, bu amaçlar doğrultusunda uygun yöntem ve politikalar uygulamaya konarak, Türkiye gelişmiş bir ülke konumuna getirilmelidir. Azalmaya öngörülen nüfus baskısı, kaliteli bir eğitim için fırsattır. Sınıflardaki öğrenci sayıları azaltılmalı, eğitim yatırımları niteliği artırmak için başka alanlara kaydırılmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Demografik fırsat penceresi nüfus, eğitim ve kalkınma arasındaki ilişkiyi daha anlamlı kılacaktır. Derslik başına düşen öğrenci sayısında azalma olacak, öğrencilere daha fazla zaman ayrılacaktır. Binalara yatırım yapmak yerine insana yatırım daha anlamlı hale gelecektir. Binyıl Kalkınma Hedeflerindeki amaçlardan evrensel ilköğretim tam olarak gerçekleştirilmiş olacaktır.
Sorun	<ul style="list-style-type: none"> Şu anda nüfusun önemli bir bölümü, temel düzeyde eğitimi yeterli nitelikte alamamakta, eğitimde sağlanan imkânlardan sınırlı olarak faydalanmakta ve sosyo-ekonomik anlamda ciddi eşitsizlikler bulunmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> Yönetimde sorunlar göz önünde tutularak gerekli kararlar alınmalıdır. Eğer demografik geçiş sürecinde fırsat olarak görülen nüfusun artış hızının düşmesi iyi yorumlanmadığı takdirde bir tehdit unsuru haline getirilmemelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Nüfus eğilimlerindeki azalmaya paralel olarak sürdürülemeyen eğitimsel faaliyetler, birer tehdit unsuru olarak gündeme gelecektir. Projeksiyonların doğru yorumlanmaması, uygun politikaların üretilmemesi sebebiyle eğitimin niteliğinde bir azalma olacaktır.
Fiziki yapı, tesis ve donanım	<ul style="list-style-type: none"> Fiziki kapasite kadar fiziksel olanaklar da soruna olmaya başlamıştır. Derslik sorunu hala devam etmektedir. Türkiye’de derslik başına düşen öğrenci sayısı ortalama 27.5, OECD ülkelerinde 21.4’tür. Kalabalık okul kavramı gündeme gelmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> Fiziksel olanaklar her okulda en az asgari düzeye getirilmelidir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı gelişmiş ülkeler seviyesine çekilmelidir. Kalabalık okulların yerine modern mimaride ve günümüz koşullarına göre tasarlanmış 300-500 kişilik okulların tasarlanması gerekmektedir. Okulların aşırı kalabalık olmasından kaynaklanan, ilköğretimde öğrenci başına iyileştirilecek ve öğretmenlerin çalışmaları için gerekli önlemler alınmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Nüfus yapısındaki düşme eğilimine paralel olarak sınıf mevcudunun azalacak, okullardaki öğrenci sayısı ortalama 500 seviyesine indirilecektir. Okullardaki fiziksel olanaklar artırılacak, boş çıkacak fiziki kapasite sürekli eğitim merkezleri şeklinde değerlendirilerek ailelerin kullanımına açılacaktır. Gerekli adımların atılmaması, plan ve program eksikliği sebebiyle halen fiziki kapasite sorunları devam edebilecektir. Kalabalık okul sorunu gündemde olacak ve okullarda yaşam alanları gittikçe azalacak, oralara da ek derslik yapılacaktır.
İnsan kaynakları	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmen açığı halen sorun olmaya devam etmektedir. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin pek çoğu atanamamıştır. Öğretmen yeterlikleri ve nitelikleri tartışma konusudur. Kalitenin sağlanabilmesi için öğretmen niteliğinin artırılması temel koşul olarak görülmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmen açığının kapatılması yönünde girişimler başlatılmalıdır. MEB ve YÖK işbirliğinin güçlendirilmesi sonucu öğretmen arzı talebe göre düzenlenmelidir. Öğretmenlerin eğitim fakültelerinden nitelikli bir şekilde mezun olmasını, hizmetçi eğitim faaliyetlerinin amacına uygun olarak gerçekleştirilmesini ve öğretmenlik kariyerine yönelik güçlü bir profesyonel yaklaşımın desteklenmesini sağlayacak tedbirlerin alınması gereklidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmen niteliği kalitenin geliştirilmesi süresince öncelikli olarak çözüm üretilecek bir etken olmaya devam edecektir. Öğretmenlerin istihdamı için MEB ile YÖK arasındaki koordinasyon sayesinde öğretmenlerin daha nitelikli yetiştirilmesi sağlanacak ve talep fazlası öğretmen yetiştirme politikası terk edilecektir. MEB tarafından öğretmenlerin sürekli gelişimleri için fırsatlar yaratılacak ve kariyer yapan öğretmenler artı değer kazanacaktır. Öğretmenlik profesyonel bir meslek olarak görülecek ve uzmanlık gerektiren bir meslek haline gelecektir. Öğretmenlerin hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimleri uyumlu hale getirilerek okula dayalı öğretmen eğitimi uygulamaları başlatılacaktır.
Öğrenci başına düşen bilgisayar sayısı ve eğitim bütçesi	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenci başına düşen bilgisayar sayısında ve alt yapıda hala eksiklikler mevcuttur. Her öğrenciye bir tablet bilgisayar verilmesi uygulaması vardır (FATİH Projesi). Öğrenci başına eğitim harcaması 1.130 ABD doları civarındadır. Bu miktar dünya düzeyine (1.005 dolar) göre biraz yüksek, OECD ortalamasına (6.741 dolar) göre çok düşüktür. 	<ul style="list-style-type: none"> Her okulda ve sınıfta bilgi iletişim teknolojileri alt yapısının sağlanması önemlidir. Tablet bilgisayarların etkililiğine ilişkin çalışmaların yapılması, eğer beklenen etkiyi göstermezse ayrılan kaynağı başka alanlara kaydırılması gerekmektedir. Gelecekte öğrenci sayısında öngörülen azalma ile öğrenci başına harcamaları artırmayı beklenebilir, ancak bunun yanında kaynak aktarımı yapılarak da öğrenci başına harcamalarda artışa gidilerek en az OECD ortalamasına yaklaşılması hedeflenmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Okullardaki bilişim alt yapısı dünya standartlarının üstüne çıkacaktır. Tablet bilgisayarların etkisi eğitsel başarılarla tam olarak yansımaya için dağıtımından vazgeçilecektir. Eğitimde teknolojik alanlardaki değişimlerde nicelik sorunundan ziyade bu değişimin yapacağı niteliksel katkılar daha fazla sorgulanacaktır. Okullarda öğretmenlerinde gelişen teknolojiye uyum sağlamaları için gerekli adımlar atılacak ve teknolojiyi derslerinde daha etkin olarak kullanabileceklerdir. Öğrenci başına yapılan harcamalar nüfus yapısındaki azalma sebebiyle artacaktır. Harcamaların nerelere yapıldığı veya etkili olup olmadığı konusunda toplumda hala tereddütler olacak ve yapılan harcamaların etkisini gösteren daha fazla ampirik çalışmalara ve veri temelli bulgulara ihtiyaç duyulacaktır. Eğitim harcama ve yatırımları daha planlı bir şekilde organize edilecek ve eşit bir dağılıma gidilecektir.

Senaryo Alanı	Mevcut Durum	Politika Önerileri	Olası Senaryolar	
Kalite (Süreç Boyutu)	Öğrenme süresi	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye’de kesintisiz eğitim uygulaması yapılmakta ve zorunlu öğrenim süresi sekiz yıl olarak uygulanmaktadır. Zorunlu eğitimin 4+4+4 şeklinde 12 yıla çıkarılması yönünde girişimler bulunmaktadır. Ortalama eğitim süresi 6.5 yıl, örgün eğitimde kalması beklenen ortalama tahmini süre ise 11.8 yıldır. 	<ul style="list-style-type: none"> OECD ülkelerinde öğrenme süresi 10 ile 12 yıl arasında değişmektedir. Türkiye’nin de 12 yıllık temel eğitime geçmesi gerekmektedir. Türkiye farklı yapılanmalar içinde kendi özelliklerini ve koşullarını dikkate alarak kendine özgü bir zorunlu öğrenim süresi ve modeli tasarlamak zorundadır. Zorunlu eğitimin 12 yıl olması gerekli altyapı ve kapasite sağlamak koşuluyla önemli ve gereklidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrenme süresi temel eğitim olarak 12 yıla çıkartılacaktır. İlköğretimdeki tüm okullarda ikili öğretime son verilecektir. Eğitim kademelerinin 1+5+3+3 şeklinde yapılandırılmasının da gündeme gelmesi mümkün olacaktır. İlerleyen yıllarda artan teknolojiyle birlikte ilköğretim bazı günler okulda bazı günlerde ise uzaktan eğitimle sürdürülecektir.
	Öğrenci izleme ve değerlendirme yöntemleri	<ul style="list-style-type: none"> Yapılan en yaygın öğrenci değerlendirme türü zorunlu eğitim sırasında öğretmen tarafından sürekli yapılan değerlendirmedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Sonuçların kısa zamanda karşılaştırılabilir olduğu, sadece sonucu değil sürecin de değerlendirildiği ve sürekli değerlendirmenin yapılabileceği bir yöntem geliştirilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin değerlendirilmesinde sadece sınavlar ölçüt olmayacak, süreç içerisindeki faaliyetleri de dikkate alınacaktır. Kesitsel-anlık bir başarı değerlendirme yerine bütünsel bir değerlendirme yaklaşımı benimsenecektir. Yapılan öğrenci izlemeleri daha sonraki yıllara eksiksiz olarak aktarılabilir ve bilgi kaybı önleneyecektir.
	Eğitimin değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye’deki eğitim kararlarının yüzde 94’ü merkezi yönetim tarafından alınmaktadır. Merkeziyetçi bir politikanın olduğu ortamda, MEB’in kontrol ettiği özellikler bakımından tüm okulların benzer görünmesi beklenmemektedir. Bölgeler, iller, ilçeler ve okullar arasında ciddi eşitsizlikler mevcuttur. 	<ul style="list-style-type: none"> Yerel düzeyde de bazı kararların alınması sağlanmalıdır. Değerlendirme okulun gelişim sürecini biçimlendirdiğinden, okullara kendilerini diğer okullarla karşılaştırma fırsatı verecek bir sisteme ihtiyaç vardır. Değerlendirmenin içsel ve dışsal olarak birbirini tamamlayıcı şekilde olması gerekmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Karar alma düzeyi finansman, öğretmen yetiştirme ve seçme boyutlarında merkezi düzeyde yapılmaya devam edecektir. Okulların hem içsel hem de dışsal değerlendirilmesi için, okul içinde ve dışında gerekli şartlar sağlanacaktır. Ülkenin her yerinde okul, öğrenci, öğretmen eşitsizlikleri giderilecek ve tüm şartlar daha homojen bir hale getirilecektir. Eğitimde inisiyatif kullanma, alınan kararlarda sorumluluk ve hesap verebilirlik gibi kavramlar öncelikli hale gelecektir.
	Ailelerin katılımı	<ul style="list-style-type: none"> Ailelerin mevcut yasal düzenleme içerisinde okulun değerlendirilmesi ve eğitim öğretim faaliyetlerin yürütülmesi ile ilgili kararlarda bir katılımı söz konusu değildir. Tanımlanan işlevler ve görevler daha çok okul yönetimine destek olma niteliğindedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Ailelerin okuldaki kararlara etkin katılımının sağlanması, okula gelişlerinin zorlamaya değil, kendi isteklerine bağlı hale getirilmesi gerekmektedir. Gönüllü ortaklıklarda ailelerden destek alınmalı, okulun değerlendirilme sürecinde de ailelerin görüşlerine başvurulmalıdır. MEB e-okul veri tabanında yapılacak iyileşmelerle velilerin okulla ilgili daha fazla veriye ulaşabilecekleri bir yapının oluşturulması da gerekir. 	<ul style="list-style-type: none"> Ailelerin okulda ve okul yönetiminde etkinliği artacaktır. Merkezi ve okul düzeyindeki kararlarda ailelerin aktif desteği sağlanacaktır. Aile eğitim programları daha yaygın olarak düzenlenecek olumlu etkisi sebebiyle ailerde eğitime olan bakış açısı olumlu yönde değişecektir. Aileler çocuklarının ödevlerini yapan pozisyonundan kurtarılacaktır.
Kalite (Çıktı Boyutu)	Değer, tutum ve davranış değişikliği, toplumsal faydalar ve yaşam becerileri	<ul style="list-style-type: none"> Eğitimin çıktılarını daha önceden belirlenmiş hedefleri gerçekleştirme durumuna göre değerlendirilmekte ve bu daha çok akademik başarı anlamında yorumlanmaktadır. Değer temelli bir eğitime önem verilmemekte, düşünmeyen, sorgulamayan ve topluma uyum sağlayamayan bireyler yetiştirilmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Topluma geniş yararlar kazandırmayı içeren başarı ile diğer sonuç ölçümlerini birbirinden ayırmak, akademik başarının dışındaki kazanımların değerlendirilmesi açısından önemli görülmelidir. Okullar çocukların yaratıcı ve duygusal gelişimlerine katkı sağlamalı, sorumluluk sahibi, etkin ve üretken birey olabilmeleri için gerekli bilgi, beceri, değer ve tutumların kazanılmasını sağlamalıdır. Öğrencilerin başarılı sınav sonuçları kadar toplumsal fayda çıktılarını sağlanması da eşit düzeyde önemlidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Akademik başarı kadar öğrencilerde meydana gelen değer, tutum ve davranış değişiklikleri önemli hale gelecektir. Değer temelli duyuşsal bir eğitim her kademe etkin olarak yerleştirilecektir. Eğitimin toplumsal fayda boyutu daha ön plana çıkartılarak öğrencilerde yaratıcı düşünme, aktif demokratik yurttaşlık, iletişim becerileri kazandırılacak ve başat özellikler olacaktır. Öğrencilerin yetenek profilleri çıkartılacaktır. EFA’da belirtilen ve 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi taahhüt edilen yaşam becerilerinin eşit şartlarda kazandırılması hedefine ulaşmakta ciddi sorunlar yaşanacaktır.
	Akademik başarı	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye akademik başarı anlamında hem ulusal hem de uluslararası ölçümlerde vasat bir tablo sergilemektedir. Eşit olmayanları eşit sınavlarda değerlendirilerek akademik başarı belirlenmeye çalışılmaktadır. Sınav sisteminde akademik başarı test puanından alınan puana göre belirlenmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> İlköğretim öğrencileri hayata hazırlama yönü ihmal edilmemeli ve öğrencileri yalnızca sınava hazırlamaya odaklanan bir sistem devam ettirilmemelidir. Sadece kazanacak olarak görülen öğrencilere değil tüm öğrencilere yönelik bir sistem geliştirilmelidir. Tüm öğrencilere eşit imkânlar sunulmaya çalışılmalı, ardından eşit şartlarda değerlendirilmelerinin önü açılmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Fiziki kapasitedeki iyileşmeler, öğretmen niteliğindeki gelişmeler dikkate alındığında eşit imkânlar sağlanan öğrencilerin sınavlardaki başarıları artacaktır. Sadece başarılı öğrencilere odaklanma yerine diğer alanlarda başarılı olan öğrencilerinde sisteme dâhil edilmesi sağlanacaktır. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası sınavlarda başarıları artacaktır. Eğitimde kaliteyi merkeze alan bir sınav sistemi oluşturulacaktır. Hazır bilgiyi kullanan öğrenci yerine düşünen, sorgulayan ve analitik düşünme becerilerini geliştiren öğrenciler sınavlarda etkin olacaktır.
	Okul terki	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin okulu terk etmeleri, ulusal ve uluslararası düzeyde önemli bir sorundur. Türkiye’deki 6-14 yaş arası çocukları temel eğitimi almak üzere hala okula gidememektedirler. Okul terki daha çok kırsal bölgelerde özellikle kız çocukları etkilenmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitime erişimin sağlanması yönünde gerekli adımlar atılmalıdır. Özellikle kız çocuklarının okullaşmasına yönelik pozitif yönde bir ayrımcılık yapılmalı ve onların okula erişimleri sağlanmalıdır. Her çocuğun temel eğitim alması yönünde gerekli önlemler alınmalı mevsimlik işçi, göç olgusu gözden kaçırılmamalıdır. Okullar çocukların sevecek geleceklere, vakit geçirmekten hoşlanacağı yaşam alanları haline getirilmelidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim olanaklarına erişilebilirlik her eğitim kademesinde sağlanmış olacaktır. Kırsal bölgelerde dezavantajlı durumda yer alan çocuklara öncelik verilecektir. Okullar sosyal olanaklarıyla çocuklar için cazibe merkezi haline getirilecektir. Olumsuzluklar asgari düzeye indirilerek temel eğitimden her çocuğun faydalanması sağlanacaktır. EFA’da öngörülen ve 2015 yılına kadar özellikle kız çocuklarının kalitesi bir eğitime erişmeleri gerçekleştirilemeyecektir.

Senaryo Alanı	Mevcut Durum	Politika Önerileri	Olası Senaryolar
Kalite (Geri Bildirim)	Eğitim politikalarının etkisi ve uygulanabilirliği	<ul style="list-style-type: none"> Ülke şartları dikkate alınarak politikaların belirlenmesi gerekmektedir. Eğitimde değişme devrimsel değil evrimsel nitelikte olmalıdır. Ancak bu sayede kararlı adımlar atılabilir çünkü eğitimsel kararlar sık sık değişebilecek kararlar olmamalıdır. Sistemi tümden değiştirmek yerine öncelikli alanların gündeme alınması ve bu yönde politikaların geliştirilmesi gereklidir. 	<ul style="list-style-type: none"> Mevcut koşulları iyi analiz edilerek uygulanabilir nitelikte politikalar belirlenecektir. Yaşam boyu öğrenme faaliyetleri önem kazanacak ve bu yönde önlemler alınacak ve Eğitim ve Yetiştirme 2020 Çalışma Programı'ndaki yaşam boyu öğrenme hedefleri gerçekleştirilecektir. Eğitime ilişkin tüm kararlarda politik destek alınacak ve siyasi iradenin desteği her alanda kendini gösterecektir. Eğitim politikalarının uygulanması için gerekli olan finansman desteği devlet tarafından sağlanacak, gönüllü kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin katkısı da en üst seviyede sağlanacaktır.
	Muhtemel politika alternatifleri	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim sisteminin geliştirilmesi için ortaya atılan projelerin, politika alternatiflerinin büyük bir çoğunluğunun gerçekleşme ihtimali dahi bulunmamaktadır. Ortaya atılan politikalar daha sonucunu görmeden gündemden çıkmakta ve yerine yeni politikalara bırakılmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim artımsal olmalıdır. Ortaya atılan politikalar eski politikaların çalışmayan yönlerini iyi analiz etmeli ve o yönlerin eksikliklerini kapatıcı bir rolde yapılmalıdır. Plan ve politikaların uygulanabilmesinde siyasi desteğin sağlanması önemli bir konudur. Bu bakımdan bu tarz kararlar alınırken politik desteğin sağlanması ve toplumda geniş bir kamuoyu oluşturulması gerekmektedir.